

**MINISTERSTWO
RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

**Sprawozdanie z realizacji Rządowego
Programu na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych (ASOS) na lata 2014-2020 –
Edycja 2020**

ASOS 2014-2020

**Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych na lata 2014-2020**

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Akceptuję

Minister Rodziny
i Polityki Społecznej

senior.gov.pl

Warszawa, wrzesień 2021 r.

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I. Cele Programu ASOS.....	4
II. Otwarty konkurs ofert – Program ASOS Edycja 2020.....	5
III. Priorytety Konkursu – Program ASOS Edycja 2020.....	5
IV. Podmioty uprawnione	6
V. Analiza złożonych ofert.....	7
1. Złożone oferty w podziale na województwa	7
2. Oferty wspólne	9
3. Forma prawna oferentów	10
4. Oferty złożone w podziale na Priorytety konkursu	13
5. Oferty złożone w partnerstwie.....	14
6. Oferty odrzucone formalnie.....	15
VI. Analiza dofinansowanych ofert	15
1. Podmioty dofinansowane w podziale na województwa.....	15
2. Projekty realizowane w ramach oferty wspólnej oraz w partnerstwie	19
3. Oferty dofinansowane w podziale na formę prawną oferenta.....	21
4. Podmioty dofinansowane w podziale na priorytety	23
5. Podmioty dofinansowane ze względu na wybrany priorytet i kierunek działań – na podstawie złożonych ofert.	26
6. Wykonanie finansowe Programu ASOS, Edycja 2020 w kontekście niekorzystnej sytuacji epidemicznej w Polsce.....	27
7. Wydatki dotyczące Programu ASOS, Edycja 2020 w ujęciu klasyfikacji budżetowej..	28
VII. Przykłady działań zrealizowanych w ramach Edycji 2020 Programu ASOS	28
1. Priorytet I Edukacja osób starszych.....	28
2. Priorytet II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową osób starszych.....	30
3. Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych	32
4. Priorytet IV Usługi społeczne dla osób starszych.....	34
5. Informacja dotycząca kryteriów strategicznych obowiązujących w ramach otwartego konkursu ofert ASOS Edycja 2020	35
Podsumowanie Programu ASOS Edycja 2020	35
Podsumowanie Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (Edycje 2014-2020) – wybrane aspekty.....	37

Wprowadzenie

Na koniec 2020 r. liczba ludności Polski wyniosła 38,3 mln, w tym ponad 9,8 mln stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (ponad 25,6% populacji naszego kraju). Populacja osób w tym wieku wzrosła do 13,7 mln do 2050 r., a to oznacza, że 40% naszego społeczeństwa będą stanowili ludzie starsi.

Analiza wskaźników demograficznych na przestrzeni ostatnich lat wskazuje, że społeczeństwo w Polsce starzeje się w coraz szybszym tempie. Wszystko wskazuje, że ten trend będzie się w najbliższych latach umacniał. Dlatego też ważna jest jak najdłuższa aktywność osób starszych. Aktywni seniorzy to osoby posiadające dużą zdolność i chęć do pracy oraz wnoszące istotny wkład w rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Głównym celem polityki społecznej wobec osób starszych jest stałe podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa.

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (dalej „MRiPS”) realizowało w latach 2014-2020 Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (dalej „Program ASOS”), przyjęty przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r.

Program był przedsięwzięciem kompleksowym, uwzględniającym obszary i kierunki wsparcia umożliwiające osiągnięcie celu głównego, jakim jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program zakłada praktyczne włączenie sektora organizacji pozarządowych do działań służących aktywizacji seniorów. Na jego realizację przeznaczone zostało 40 mln zł rocznie aż do 2020 r. – łącznie 280 mln zł.

W ramach edycji 2020 Programu ASOS złożono 1795 ofert na łączną kwotę 197,2 mln zł. Do dofinansowania zostało przyjętych i zrealizowano 311 ofert na łączną kwotę 37,9 mln zł, co stanowiło 19,2% zapotrzebowania zgłaszanego przez Oferentów.

Na podstawie pkt 13 załącznika do uchwały nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 (M.P. z 2014 r. poz. 52), minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego składa Prezesowi Rady Ministrów sprawozdanie z realizacji Programu do dnia 30 września każdego roku za rok poprzedni.

Niniejsze sprawozdanie z realizacji Programu ASOS – rok 2020 zostało opracowane w oparciu o analizę ilościową i jakościową ofert i sprawozdań złożonych przez Oferentów po zakończeniu realizacji projektów.

I. Cele Programu ASOS

Celem Programu ASOS jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych oraz zagospodarowanie ich potencjału poprzez umożliwienie im aktywności społecznej.

Cel główny Programu jest realizowany przez następujące cele szczegółowe:

1. Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych:

1) tworzenie ofert odpowiadających problemom osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym w szczególności w procesie wykluczenia społecznego;

2) promowanie nowych rozwiązań na rzecz motywowania osób starszych do uczenia się dla zachowania aktywności, w tym szczególnie osób starszych pozostających w niekorzystnej sytuacji;

3) tworzenie specjalnej oferty dydaktycznej oraz nowych form inicjatyw edukacyjnych, odpowiadających na potrzeby osób starszych, w tym w szczególności w procesie wykluczenia społecznego;

4) rozwój oferty edukacyjno-kulturalnej.

2. Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej, m.in. poprzez pogłębianie wiedzy na temat zmian biologicznych, zdrowotnych, społecznych zachodzących wraz z wiekiem w ramach przygotowywania społeczeństwa do starości.

3. Rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej.

4. Zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji:

1) rozwój systemów wsparcia umożliwiających zaspokojenie specyficznych dla wieku podeszłego potrzeb, w szczególności osobom starszym o ograniczonej samodzielności;

2) rozwój usług społecznych w sferze sportu, turystyki, rekreacji i kultury.

II. Otwarty konkurs ofert – Program ASOS Edycja 2020

8 stycznia 2020 r., zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.), został ogłoszony przez MRPiPS Otwarty Konkurs Ofert w ramach Programu ASOS Edycja 2020. Ogłoszenie zostało zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej, w siedzibie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS), na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS): www.mrpips.gov.pl oraz na stronie internetowej: www.senior.gov.pl. Zgodnie z Regulaminem konkursu złożenie oferty musiało nastąpić w Generatorze ofert na stronie www.asos2020.mrpips.gov.pl w terminie wskazanym w ogłoszeniu o konkursie tzn. w okresie: od 8 do 31 stycznia 2020 r. W trakcie naboru, w ramach edycji 2020, złożono 1795 ofert. W ramach procedury konkursowej oferty podlegały ocenie formalnej i merytorycznej. Ocenę merytoryczną przeprowadzali niezależni eksperci na podstawie umów zawartych z Ministerstwem.

Na podstawie dokonanej oceny ofert Komisja Konkursowa, która została powołana zarządzeniem przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, dokonała analizy i oceny złożonych ofert, a następnie przedłożyła ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego opinie co do złożonych ofert wraz z rekomendacją ich wyboru do przyznania dotacji. Rekomendacja oferty nie była równoznaczna z zapewnieniem przyznania dotacji lub z przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości. Ostatecznego rozstrzygnięcia konkursu dokonał minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

III. Priorytety Konkursu – Program ASOS Edycja 2020

W trakcie naboru, w ramach edycji 2020, do dofinansowania przyjęto i zrealizowano 311 ofert w ramach 4 priorytetów:

I. Edukacja osób starszych (25% alokacji środków) – dotację otrzymało 77 ofert.

Priorytet obejmuje w szczególności działania mające na celu:

- rozwój oferty edukacyjnej skierowanej do seniorów;
- wykorzystanie potencjału wzajemnego uczenia się;
- rozwój innowacyjnych form edukacji, w tym nieformalnej i poza formalnej;
- promowanie wolontariatu kompetencji;

- rozwój korzystania z nowych technologii oraz przeciwdziałania e-wykluczeniu wśród osób starszych.
- II. **Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** (27% alokacji środków) – dofinansowano 84 oferty.
Priorytet obejmuje w szczególności działania zakładające rozwój różnych form aktywności osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej (takich jak np. biblioteki publiczne, domy kultury) oraz włączenie do wspólnych działań młodszego pokolenia, co pozwoli na budowanie wzajemnego zrozumienia oraz rozwój umiejętności społecznych.
- III. **Partycypacja społeczna osób starszych** (23% alokacji środków) – dotację otrzymały 73 oferty.
Priorytet obejmuje w szczególności działania na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym, przyczyniające się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.
- IV. **Usługi społeczne dla osób starszych** (25% alokacji środków) – dofinansowano 77 ofert.
Priorytet obejmuje w szczególności działania służące rozwojowi różnych form wsparcia poprzez zwiększenie dostępności i podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych.

IV. Podmioty uprawnione

Podmiotami uprawnionymi do korzystania z dotacji były:

- 1) organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, m.in. stowarzyszenia (w tym stowarzyszenia zwykłe) oraz jednostki terenowe stowarzyszeń posiadające osobowość prawną, związki stowarzyszeń, fundacje, kółka rolnicze, cechy rzemieślnicze, izby rzemieślnicze, izby gospodarcze, samorządy gospodarcze i wspólnoty mieszkaniowe;
- 2) podmioty określone w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – w tym:
 - a) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia

i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,

- b) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- c) spółdzielnie socjalne, o których mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2085) w zakresie działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych,
- d) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. z 2020 r. poz. 1133), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

V. Analiza złożonych ofert

W dniu 8 stycznia 2020 r. ogłoszona została edycja 2020 otwartego konkursu ofert w ramach Programu ASOS. Nabór trwał 24 dni – od 8 do 31 stycznia 2020 r. Wyniki konkursu ogłoszone zostały w dniu 19 maja 2020 r.

W trakcie naboru, w ramach edycji 2020, złożono 1795 ofert w ramach 4 priorytetów:

- I. **Edukacja osób starszych** – złożono 558 ofert;
- II. **Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** – złożono 716 ofert;
- III. **Partycypacja społeczna osób starszych** – złożono 226 ofert;
- IV. **Usługi społeczne dla osób starszych** – złożono 295 ofert.

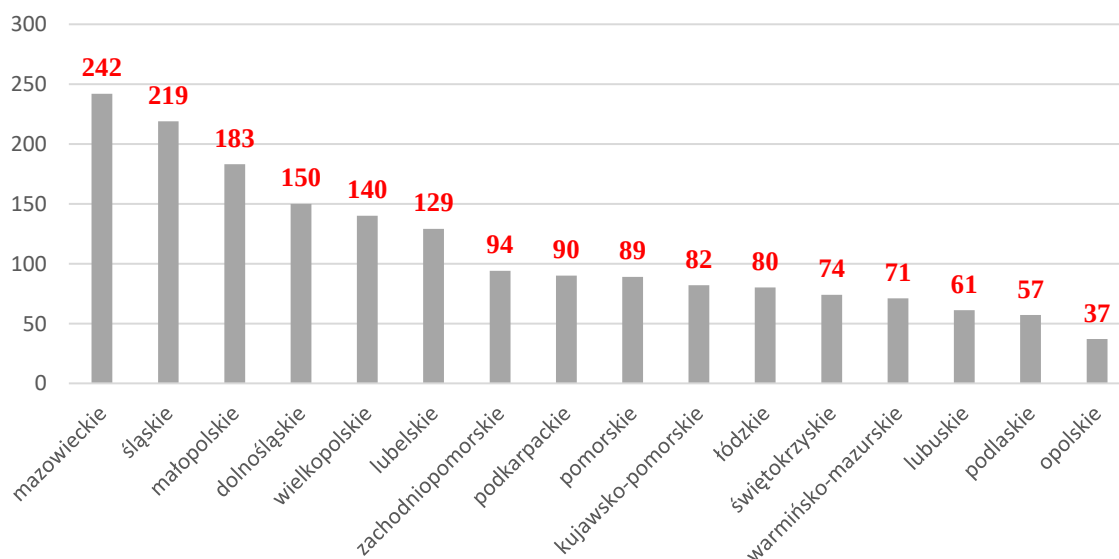
1. Złożone oferty w podziale na województwa

Rozkład liczbowy złożonych ofert w ramach edycji 2020 Programu ASOS w podziale na województwa przedstawiał się następująco: najwięcej wniosków wpłynęło z województw: mazowieckiego (242 oferty), śląskiego (219 ofert),

małopolskiego (183 ofert), dolnośląskiego (150 ofert), wielkopolskiego (140 ofert). Najmniej wniosków zostało złożonych przez podmioty z województwa: opolskiego (37 ofert), podlaskiego (57 ofert), lubuskiego (61 oferty).

Oferty złożone przez organizacje z pięciu województw: mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego stanowiły łącznie ponad 50% wszystkich złożonych ofert – 52,0% (934 oferty). Najmniej ofert wpłynęło z województw: opolskiego, lubuskiego, podlaskiego – 8,6% wszystkich złożonych ofert. Z tych województw łącznie złożono 155 ofert, czyli porównywalną liczbę do liczby ofert złożonych z województwa dolnośląskiego (150 ofert).

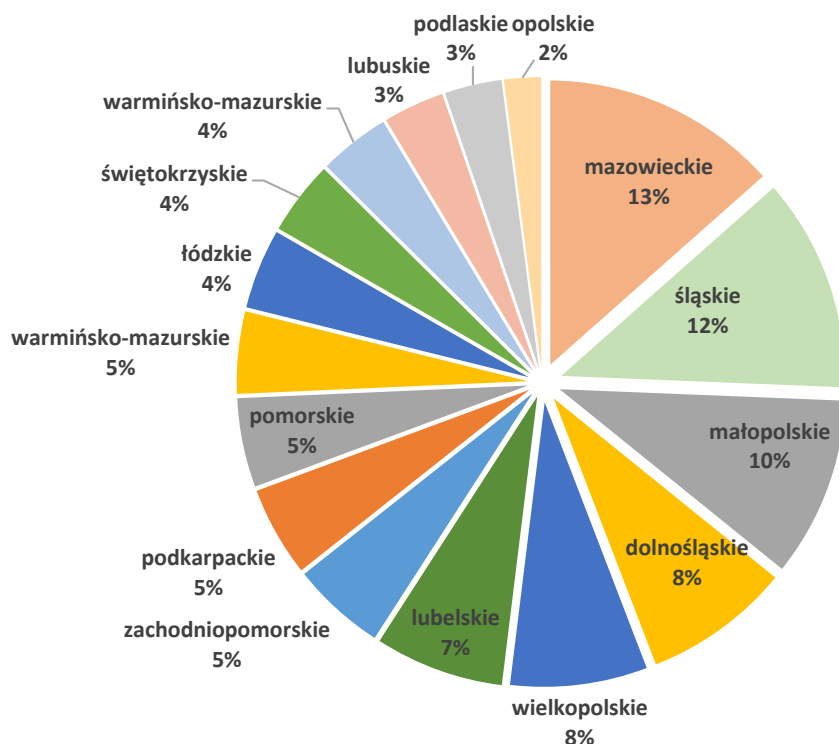
Wykres 1. Oferty złożone z podziałem na województwa

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS ¹).

¹ Większa liczba ofert w zestawieniu, tj. 1798 wynika z faktu, iż wśród 1795 złożonych ofert, 3 oferty były złożone wspólnie przez podmioty z dwóch różnych województw.

Wykres 2. Udział ofert nadesłanych z poszczególnych województw w liczbie ofert konkursowych ogółem

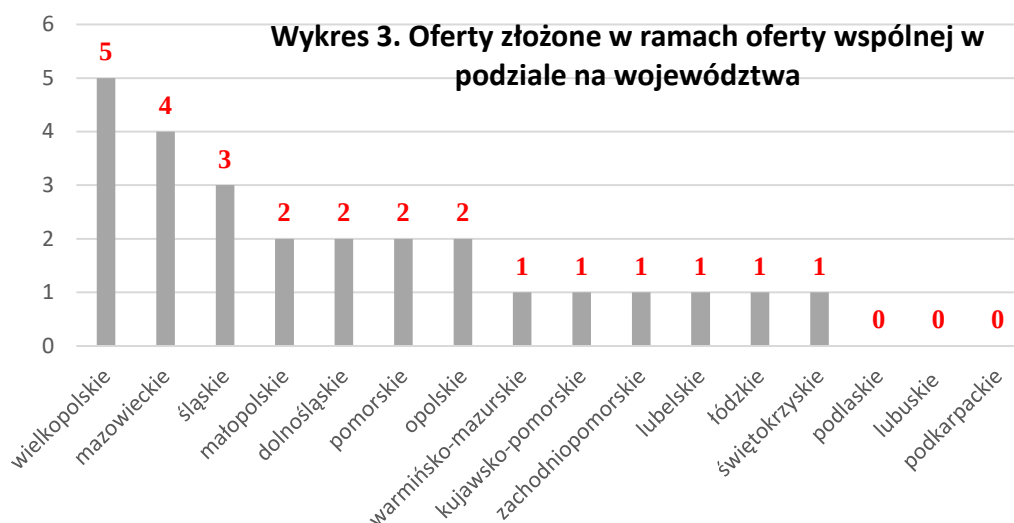

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Porównując rozłożenie regionalne ofert złożonych w ramach edycji 2020 Programu ASOS z poprzednimi latami należy zwrócić uwagę na utrzymujące się wysokie zainteresowanie konkursem w niektórych regionach kraju, w tym najwyższe w województwach: mazowieckim, śląskim, małopolskim oraz dolnośląskim.

2. Oferty wspólne

Regulamin konkursu umożliwia złożenie oferty wspólnej przez kilka (co najmniej dwie) organizacji pozarządowych lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Oferta wspólna zawiera dodatkowe informacje w stosunku do oferty składanej przez jeden podmiot, m.in. o sposobie reprezentacji podmiotów wobec administracji publicznej oraz o zadaniach w ramach realizacji zadania publicznego, które wykonywać będą poszczególne organizacje lub podmioty składające ofertę wspólnie.

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS ²).

W 2020 r. wśród wszystkich złożonych 1795 w konkursie ofert 1,28% stanowiły oferty wspólne (23 oferty). Najwięcej ofert wspólnych zostało złożone przez oferentów z województw: wielkopolskiego (5) mazowieckiego (4), małopolskiego (3). W przypadku województw lubuskiego, podkarpackiego i podlaskiego nie wpłynęły żadne oferty wspólne.

3. Forma prawna oferentów

1795 ofert w ramach konkursu w 2020 r. zostało złożonych przez 1804 oferentów:

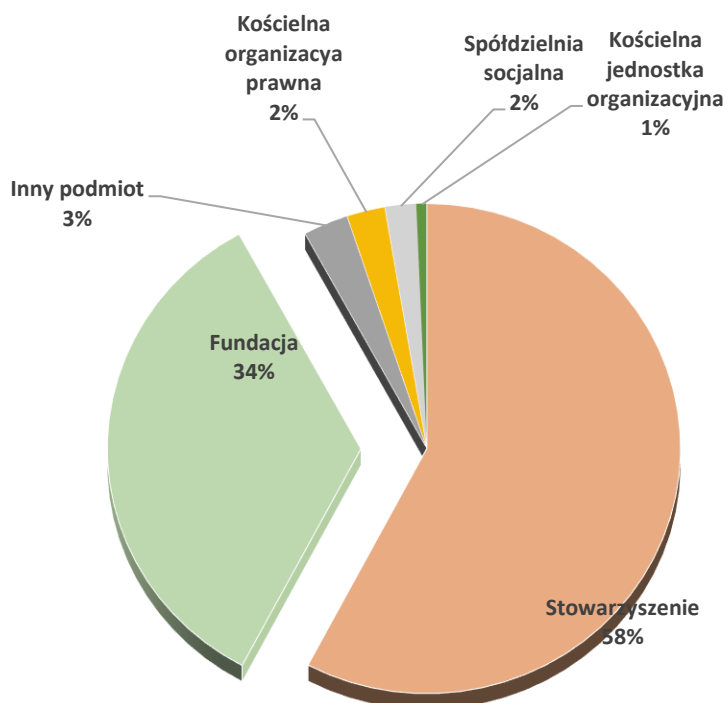
- 1042 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły stowarzyszenia, co stanowiło 57,8% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 618 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły fundacje, co stanowiło 34,3% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 52 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły podmioty o innej formie prawnej (takich jak np. federacje organizacji pozarządowych czy spółki

² Większa liczba ofert w zestawieniu (26) wynika z faktu, iż wśród 23 ofert złożonych wspólnie 3 oferty były złożone wspólnie przez podmioty z dwóch różnych województw.

z o. o. działające non profit), co stanowiło 2,9% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;

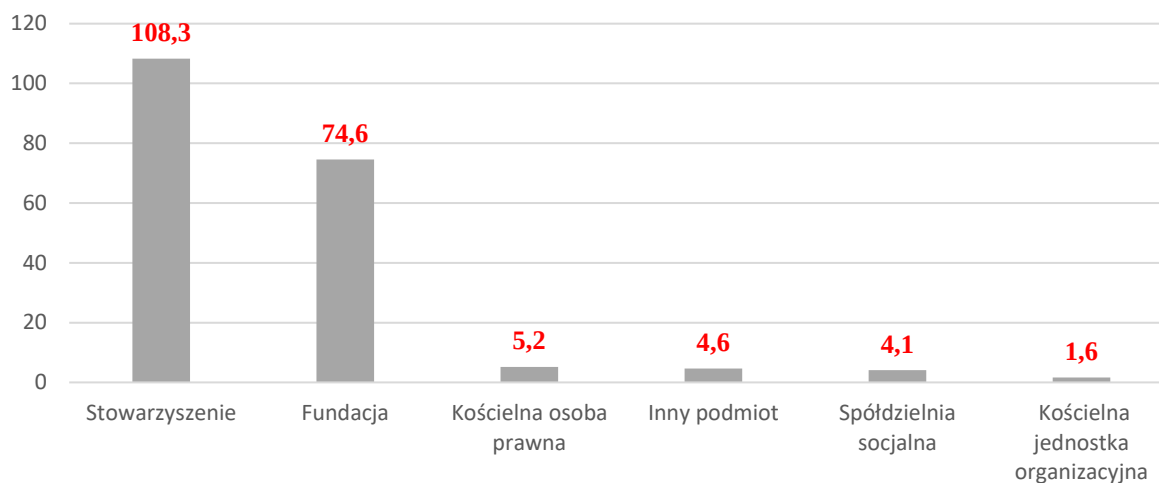
- 44 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły kościelne osoby prawne, co stanowiło 2,4% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 36 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły spółdzielnie socjalne, co stanowiło 2,0% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 12 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły kościelne jednostki organizacyjne, co stanowiło 0,7% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;

Wykres 3. Złożone oferty w podziale na formę prawną oferenta w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

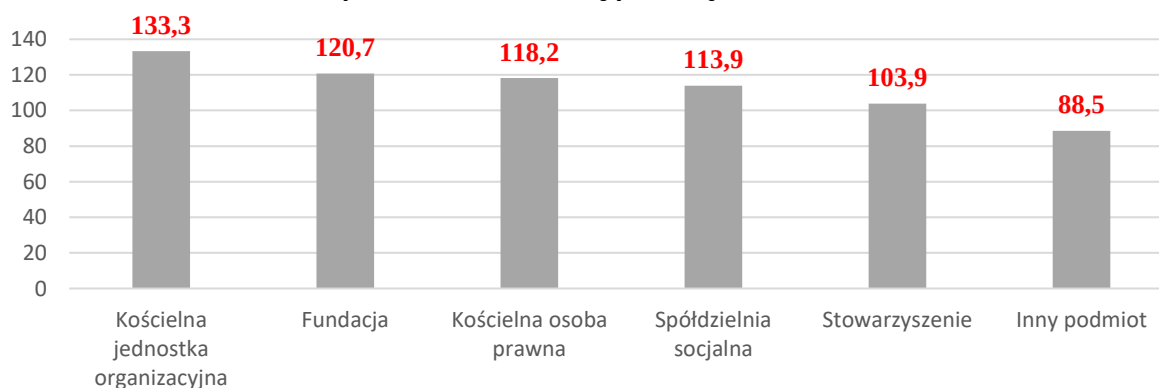
Wykres 4. Wnioskowana kwota dotacji w podziale na formę prawną Oferenta (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Ze względu na formę prawną Oferenta stowarzyszenia wnioskowały o 108,3 mln zł (54,9% łącznej kwoty, o którą aplikowali Oferenci), fundacje wnioskowały o 74,6 mln zł (37,8%), pozostali Oferenci o innej formie prawnej wnioskowali w sumie o 14,3 mln zł, tj. 7,8% zapotrzebowania składanego przez organizacje.

Wykres 5. Średnia wartość wnioskowanej dotacji (w tys. zł) z podziałem na formę prawną Oferenta

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Średnia wnioskowana kwota dotacji w przypadku kościelnych jednostek organizacyjnych wynosiła 133,3 tys. zł, w przypadku fundacji 120,7 tys. zł,

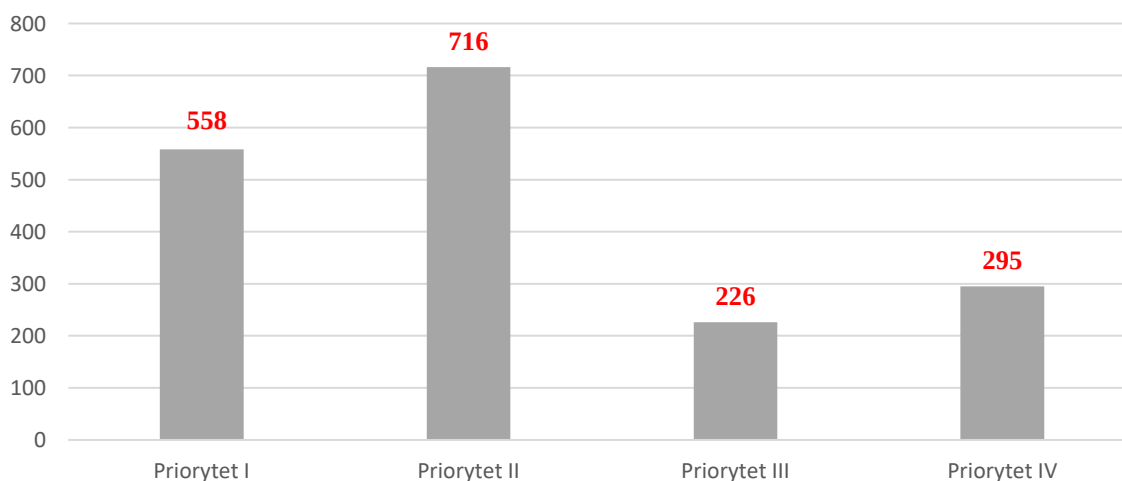
a w przypadku kościelnych osób prawnych 118,2 tys. zł. Spółdzielnie socjalne wnioskowały średnio o 113,9 tys. zł, stowarzyszenia o 103,9 tys. zł., a podmioty o innej formie prawnej 88,5 tys. zł.

4. Oferty złożone w podziale na Priorytety konkursu

W edycji 2020 Programu ASOS złożono 1795 oferty w ramach 4 priorytetów:

- Priorytet I - Edukacja osób starszych - 558 ofert, co stanowiło 31% wszystkich ofert złożonych w konkursie;
- Priorytet II - Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową - 716 oferty, co stanowiło 40% wszystkich ofert złożonych w konkursie;
- Priorytet III - Partycypacja społeczna osób starszych - 226 ofert, co stanowiło 13% wszystkich ofert złożonych w konkursie;
- Priorytet IV - Usługi społeczne dla osób starszych - 295 ofert, co stanowiło 16% wszystkich ofert złożonych w konkursie.

Wykres 6. Złożone oferty w podziale na Priorytety Konkursu

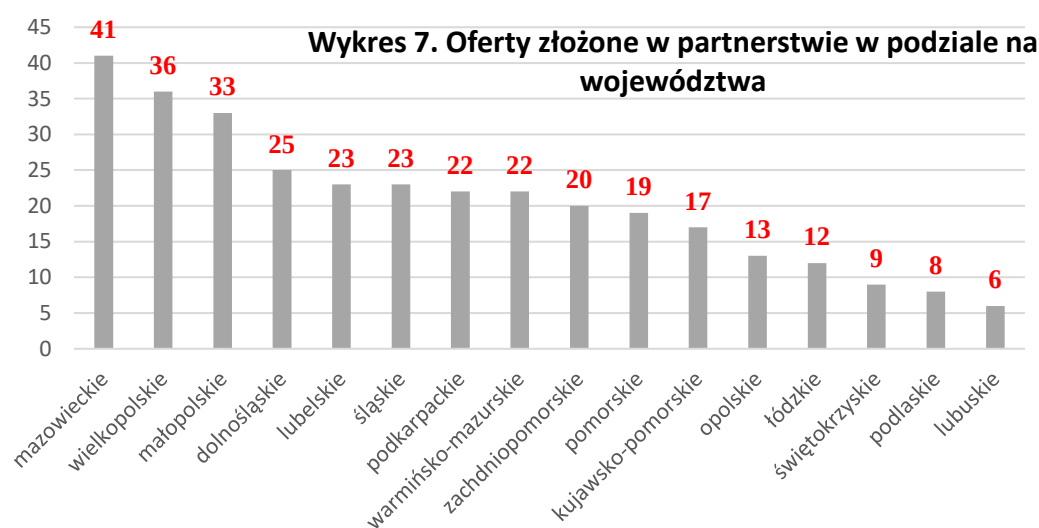
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Najwięcej ofert złożono w Priorytecie I oraz Priorytecie II, co stanowi łącznie ponad 7/10 wszystkich złożonych ofert (71%). Liczba ofert złożonych w Priorytecie III oraz IV była zdecydowanie niższa i stanowiła niecałe 3/10 wszystkich złożonych ofert (29%).

5. Oferty złożone w partnerstwie

Jednostki organizacyjne, które nie mogły brać udziału w otwartym konkursie ofert, w ramach Programu ASOS, miały możliwość udziału w realizacji projektów poprzez możliwość zawarcia partnerstwa z organizacją uprawnioną do udziału w konkursie. Dopuszczalną formą partnerstwa było partnerstwo publiczno-społeczne oraz partnerstwo społeczno-prywatne. Za pośrednie korzystanie z dotacji uznaje się działania w partnerstwie, polegające na tym, że podmiot uprawniony do korzystania z dotacji współpracuje na zasadzie partnerstwa z Partnerem – podmiotem, który samodzielnie nie jest uprawniony do złożenia oferty w ramach Programu.

W 2020 r. wśród wszystkich złożonych 1795 ofert 18,3% stanowiły oferty złożone w partnerstwie (328 ofert).

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS)

Najwięcej ofert złożonych w partnerstwie pochodziło z województw mazowieckiego (41), wielkopolskiego (36) i małopolskiego (33). Łącznie oferty z tych trzech województw (110) stanowiły ponad 1/3 wszystkich ofert złożonych w partnerstwie – 33,5%.

Najmniej ofert złożonych w partnerstwie dotyczyło województw: lubuskiego (6), podlaskiego (8), świętokrzyskiego (9).

Przykłady jednostek sektora finansów publicznych, z którymi dopuszczano się zawieranie partnerstwa (Partnerzy):

- organy administracji rządowej;
- jednostki samorządu terytorialnego (w tym jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego) oraz ich związki;
- państwowe szkoły wyższe;
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej;
- państwowe lub samorządowe instytucje kultury;
- szkoły artystyczne;
- archiwa państwowe.

6. Oferty odrzucone formalnie

Ocena formalna polega na sprawdzeniu kompletności i prawidłowości oferty, zgodnie z wymaganiami podanymi w Regulaminie konkursu. Oferty, które nie spełnią wymogów formalnych zostaną odrzucone.

Ze względów formalnych odrzucono 32 oferty złożone w ramach Konkursu Programu ASOS – edycja 2020. Główne powody odrzucenia formalnego to:

- Wpisanie do oferty, jako Partnera, podmiotu który mógł samodzielnie złożyć ofertę;
- Wpisanie do oferty, jako Oferenta, podmiotu który nie mógł samodzielnie złożyć oferty;
- Wpisanie do oferty, jako Oferenta i Partnera, tego samego podmiotu.

VI. Analiza dofinansowanych ofert

W edycji 2020 otwartego konkursu ofert w ramach Programu ASOS do dofinansowania przyjęto i zrealizowano 311 projektów na łączną kwotę 37,9 mln zł. Na etapie rozstrzygnięcia konkursu, działaniami w ramach dofinansowanych projektów zaplanowano objęcie 151 618 beneficjentów ostatecznych, w tym 10 723 osób niepełnosprawnych.

1. Podmioty dofinansowane w podziale na województwa

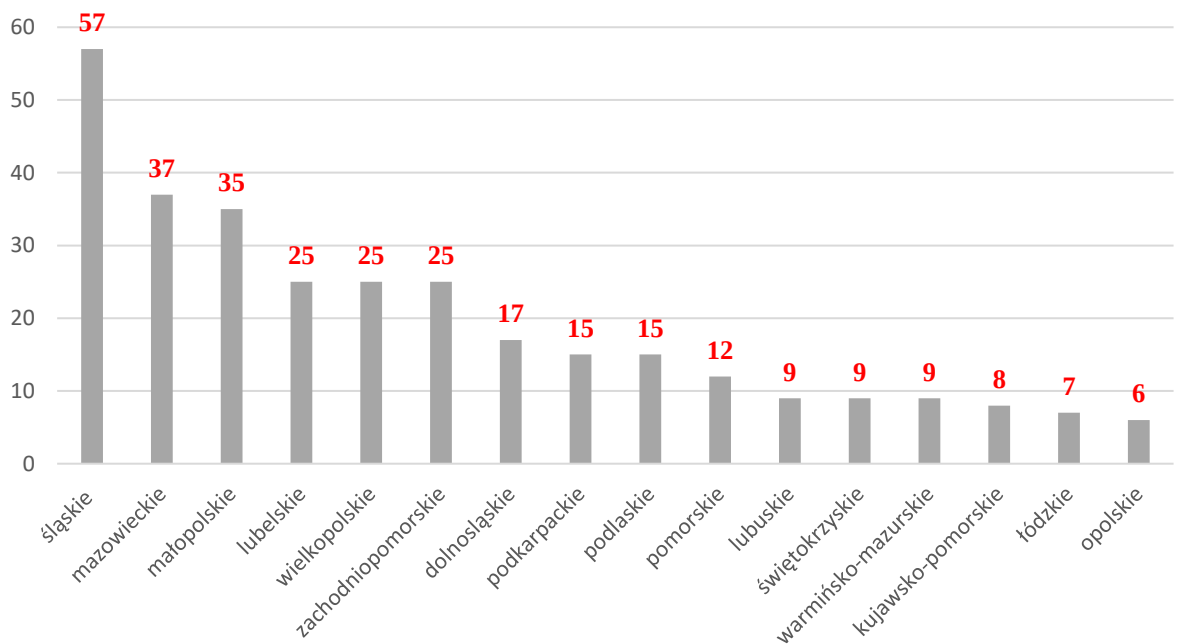
Organizacje z województw: śląskiego, mazowieckiego i małopolskiego zrealizowały najwięcej projektów (odpowiednio 57, 37 i 35 ofert). Ponad 40% zrealizowanych projektów w edycji 2020 pochodziło z tych województw (41,5%). Najmniej projektów zrealizowano w województwie kujawsko-pomorskim (8), łódzkim (7) i opolskim (6).

Tabela 1. Projekty dofinansowane z podziałem na województwa.

Województwo	Liczba projektów
śląskie	57 projektów (18,3% wszystkich dofinansowanych projektów)
mazowieckie	37 projektów (11,9% wszystkich dofinansowanych projektów)
małopolskie	35 projektów (11,3% wszystkich dofinansowanych projektów)
lubelskie	25 projektów (8% wszystkich dofinansowanych projektów)
wielkopolskie	25 projektów (8% wszystkich dofinansowanych projektów)
zachodniopomorskie	25 projektów (8% wszystkich dofinansowanych projektów)
dolnośląskie	17 projektów (5,5% wszystkich dofinansowanych projektów)
podkarpackie	15 projektów (4,8% wszystkich dofinansowanych projektów)
podlaskie	15 projektów (4,8% wszystkich dofinansowanych projektów)
pomorskie	12 projektów (3,9% wszystkich dofinansowanych projektów)
lubuskie	9 projektów (2,9% wszystkich dofinansowanych projektów)
świętokrzyskie	9 projektów (2,9% wszystkich dofinansowanych projektów)
warminsko-mazurskie	9 projektów (2,9% wszystkich dofinansowanych projektów)
kujawsko-pomorskie	8 projektów (2,6% wszystkich dofinansowanych projektów)
łódzkie	7 projektów (2,3% wszystkich dofinansowanych projektów)
opolskie	6 projektów (1,9% wszystkich dofinansowanych projektów)

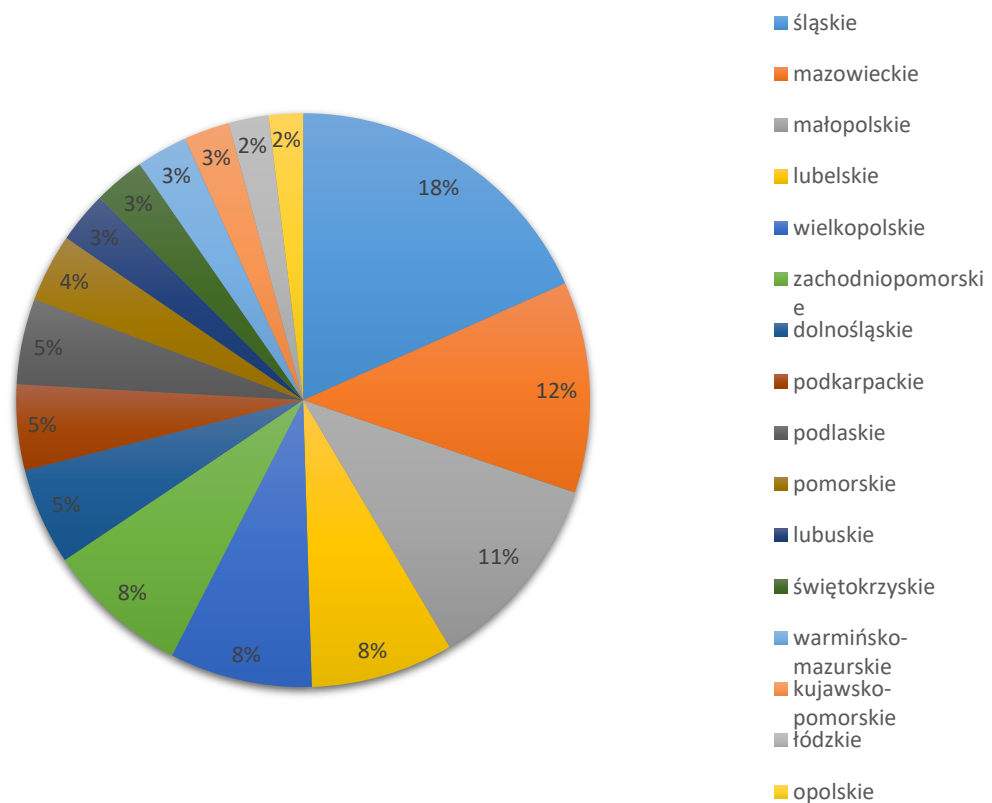
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Wykres 8. Liczba ofert dofinansowanych z poszczególnych województw

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

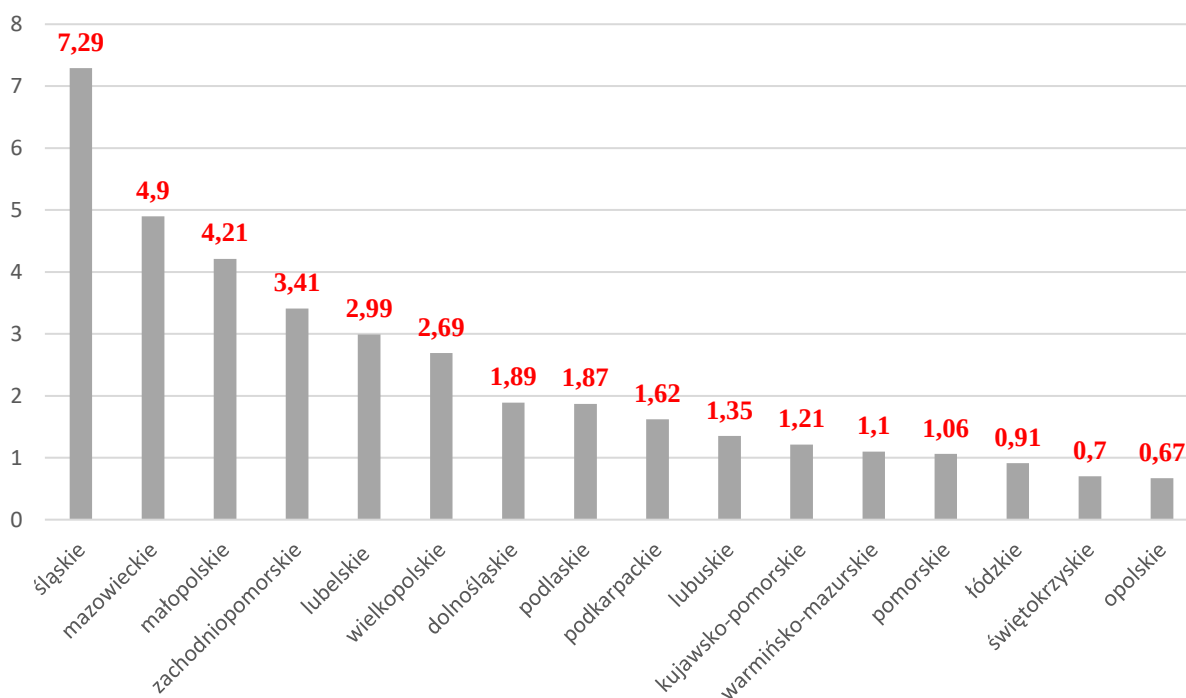
Wykres 9. Oferty dofinansowane z podziałem na województwa w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Najwyższe dofinansowanie otrzymały podmioty z województw: śląskiego - 7,29 mln zł, mazowieckiego - 4,90 mln zł, małopolskiego 4,21 mln zł. Ponad 40% środków dotacji w edycji 2020 przyznano podmiotom z trzech ww. województw (43,3%). Najniższe dofinansowanie otrzymały podmioty z województw: lubuskiego 1,35 mln zł, kujawsko-pomorskiego 1,21 mln zł, warmińsko-mazurskiego – 1,1 mln zł, pomorskiego 1,06 mln zł, łódzkiego – 0,91 mln zł, świętokrzyskiego 0,7 mln zł, opolskiego – 0,67 mln zł. Łączne dofinansowanie przyznane podmiotom z siedmiu ww. województw w wysokości 7,0 mln zł było niższe od łącznej kwoty dotacji otrzymanej przez podmioty z województwa śląskiego – 7,29 mln zł.

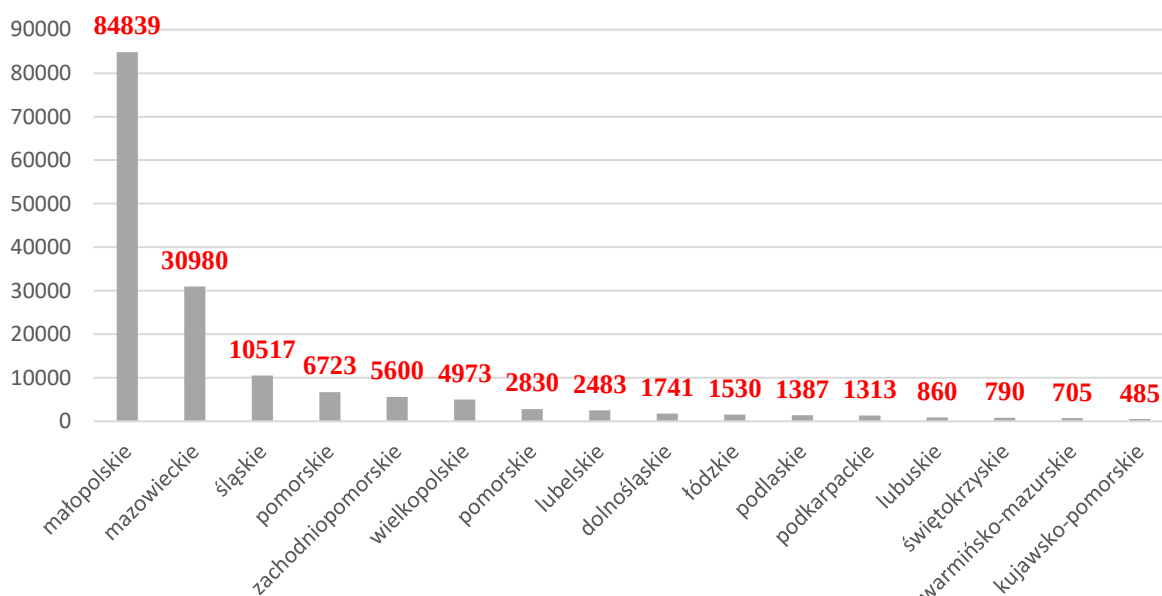
Wykres 10. Łączna kwota dotacji w podziale na województwa (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Wśród uczestników projektów (beneficjentów ostatecznych) najwięcej – 84839 osób pochodziło z województwa małopolskiego oraz 30980 osób pochodziło z województwa mazowieckiego. Najmniej uczestników projektów (beneficjentów ostatecznych) pochodziło z województwa warmińsko-mazurskiego – 705 osób oraz województwa kujawsko-pomorskiego - 485 osób.

Wykres 11. Liczba uczestników (beneficjentów ostatecznych) w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS³).

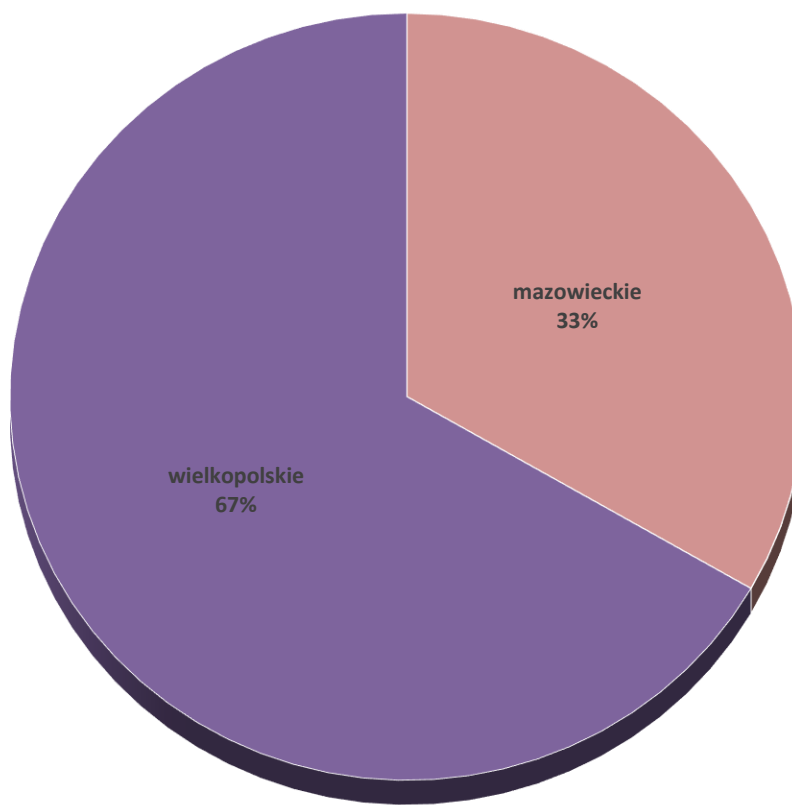
2. Projekty realizowane w ramach oferty wspólnej oraz w partnerstwie

Jak opisano w punktach IV.2 i IV.5 niniejszego sprawozdania, Regulamin Konkursu przewidywał możliwość złożenia oferty wspólnej (z innym podmiotem uprawnionym do samodzielnego aplikowania), bądź w ramach partnerstwa (partnerstwo dotyczyło jednostek samorządu terytorialnego, uczelni i innych podmiotów, przede wszystkim publicznych).

W 2020 r. do realizacji przyjęto 3 oferty wspólne: 1 w I Priorytecie, 1 w II Priorytecie, 1 w III Priorytecie oraz 0 w IV Priorytecie. Oznacza to, że niecały 1,0% wszystkich dofinansowanych projektów było realizowanych wspólnie przez 2 lub więcej organizacji. Oferty wspólne przyjęto do realizacji w województwie mazowieckim (1), i wielkopolskim (2).

³ Dane zostały określone na podstawie miejsca siedziby (województwa) podmiotu, który otrzymał dotację. Powyższa metodologia dotyczy wszystkich województw.

Wykres 12. Oferty dofinansowane złożone wspólnie w podziale na województwa w ujęciu procentowym

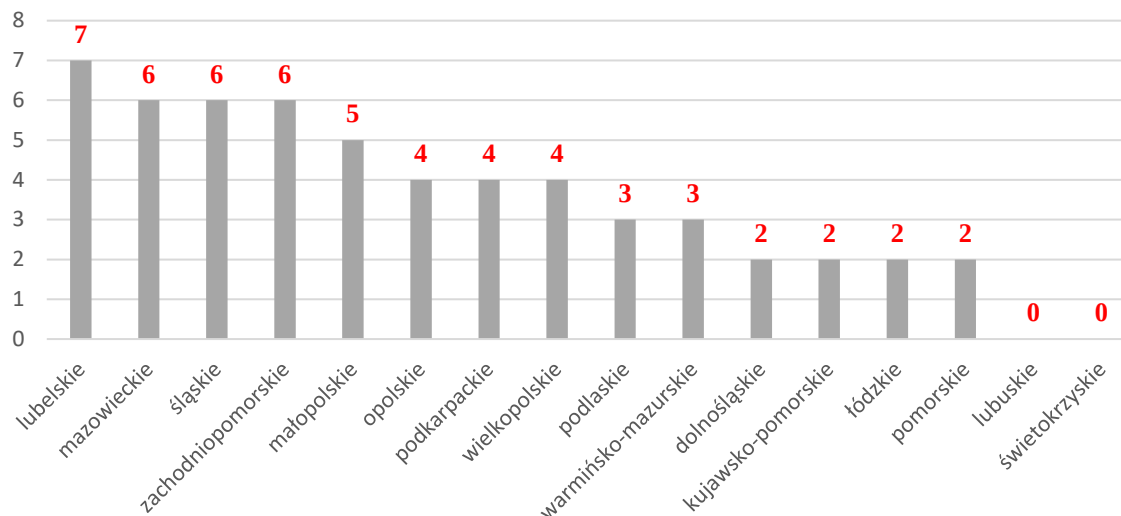

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Wśród ofert dofinansowanych, dotację otrzymało 56 złożonych w partnerstwie: 8 w I Priorytecie, 34 w II Priorytecie, 4 w III Priorytecie oraz 10 w IV Priorytecie. Oznacza to, że 18,0% wszystkich dofinansowanych projektów było realizowanych w partnerstwie.

Najwięcej ofert partnerskich zrealizowano w województwie lubelskim (7 projektów) oraz w województwach: mazowieckim, śląskim i zachodniopomorskim (po 6 projektów). Nie, zrealizowano natomiast żadnych ofert partnerskich w województwach: lubuskim i świętokrzyskim.

Wykres 13. Oferty dofinansowane w partnerstwie z podziałem na województwa

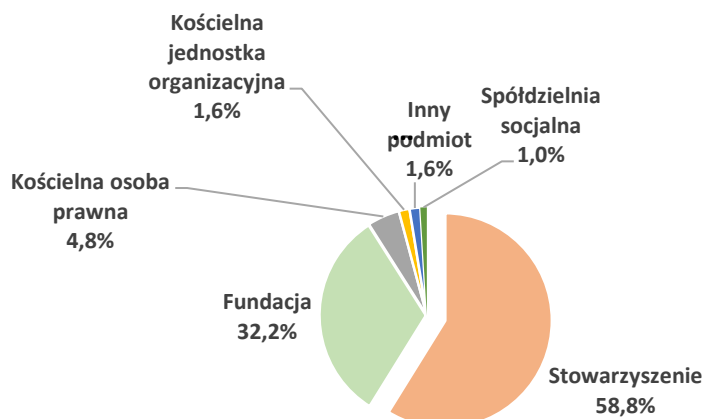

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

3. Oferty dofinansowane w podziale na formę prawną oferenta

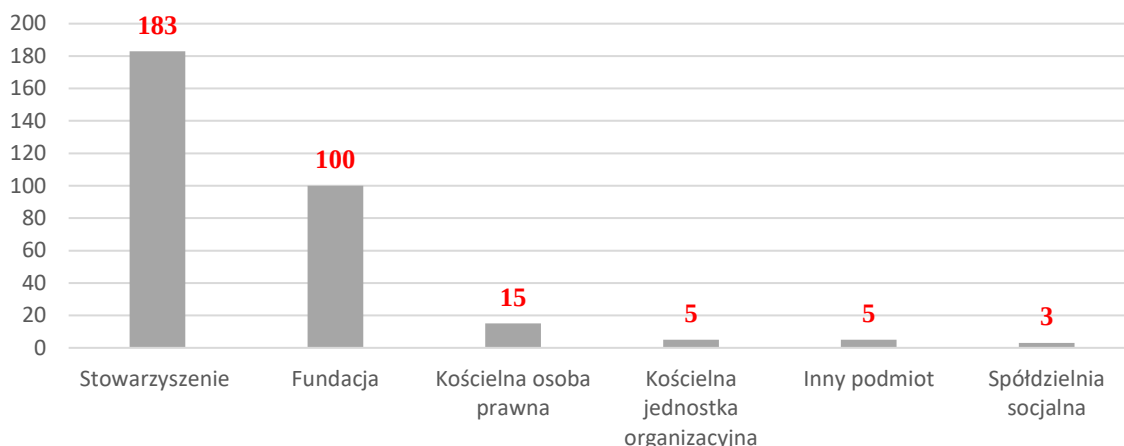
Realizatorami zadań w ramach Programu ASOS w głównej mierze są stowarzyszenia, które w edycji 2020 konkursu zrealizowały 58,8% wszystkich projektów (183), a także fundacje, których projekty stanowiły 32,2% wszystkich ofert (100). Kościelne osoby prawne (15) i kościelne jednostki organizacyjne (5) zrealizowały łącznie 6,4% wszystkich projektów (20). Natomiast spółdzielnie socjalne (3) oraz podmioty o innej formie prawnej (5) zrealizowały łącznie 2,6% wszystkich projektów (8).

Wykres 14. Oferty dofinansowane ze względu na formę prawną Oferenta w ujęciu procentowym

Źródło: opracowania własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS)

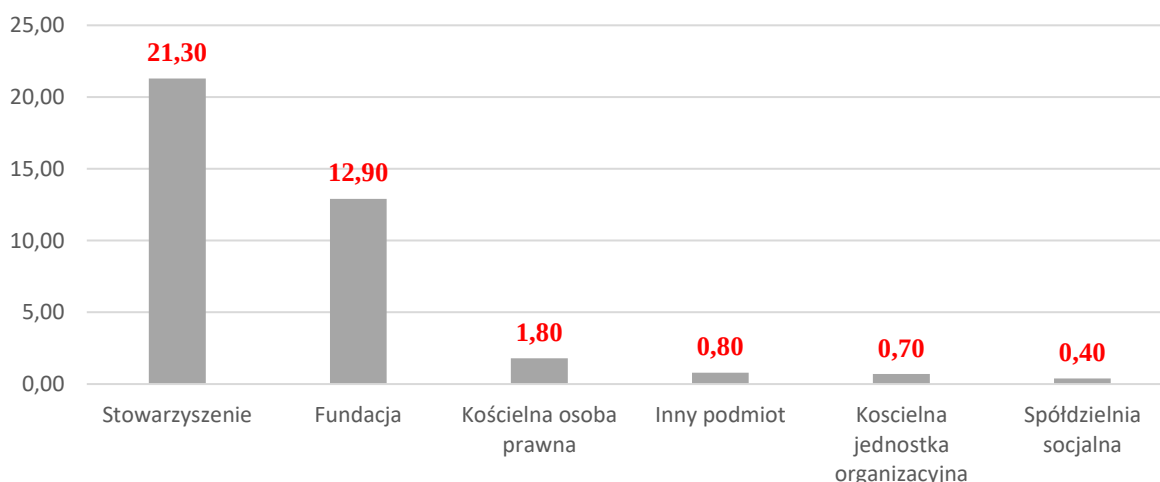
Wykres 15. Oferty dofinansowane ze względu na formę prawną Oferenta

Źródło: opracowania własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

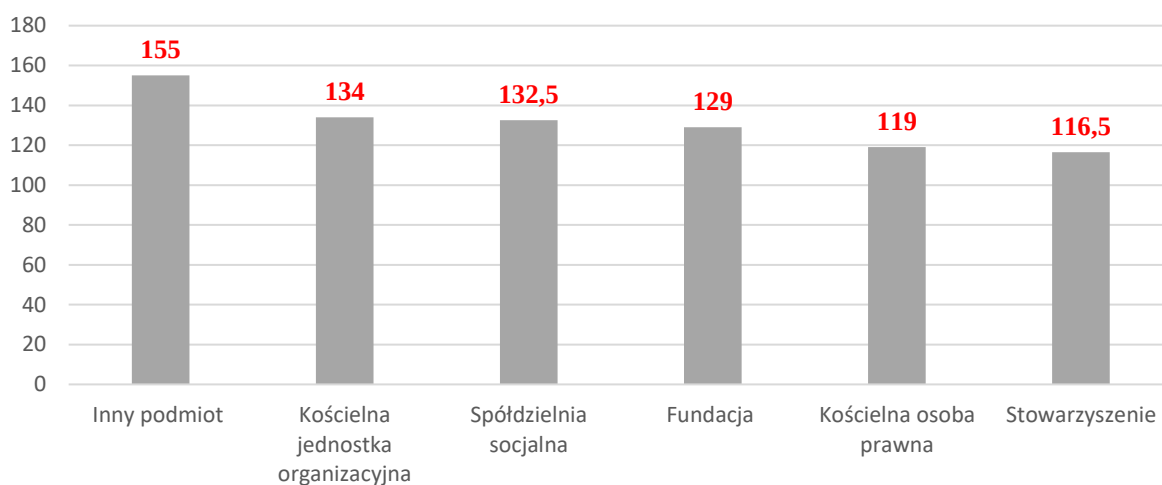
Przyznana kwota dotacji na projekty realizowane przez stowarzyszenia wyniosła łącznie 21,3 mln zł. Średnia wysokość dotacji wyniosła 116,5 tys. zł. Fundacjom przekazano w sumie 12,9 mln zł, a średnia wysokość dotacji była wyższa i wyniosła 129 tys. zł. Podmioty kościelne otrzymały odpowiednio: kościelne osoby prawne 1,8 mln zł, średnia wysokość dotacji wyniosła 119 tys. zł., kościelne jednostki organizacyjne 0,7 mln zł, średnia wysokość dotacji 134 tys. zł. Spółdzielnie socjalne otrzymały 0,4 mln zł, średnia wysokość dotacji 132,5 tys. zł. Natomiast podmioty o innej formie prawnej otrzymały środki w wysokości 0,8 mln zł – średnio 155 tys. zł dla jednej organizacji.

Wykres 16. Wnioskowana kwota w mln zł ze względu na formę prawną Oferenta

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Wykres 17. Średnia wartość wnioskowanej dotacji w tys. zł z podziałem na formę prawną Oferenta

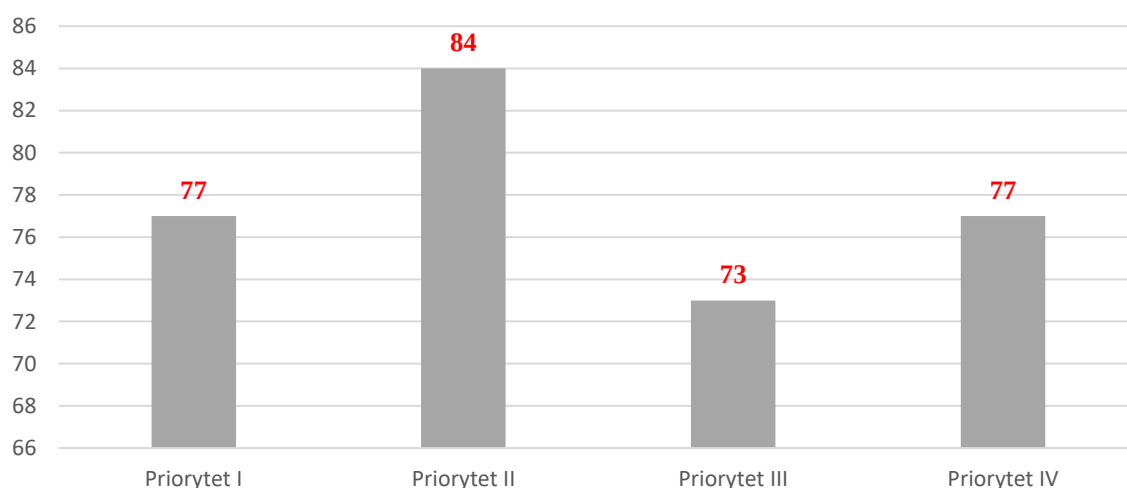

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

4. Podmioty dofinansowane w podziale na priorytety

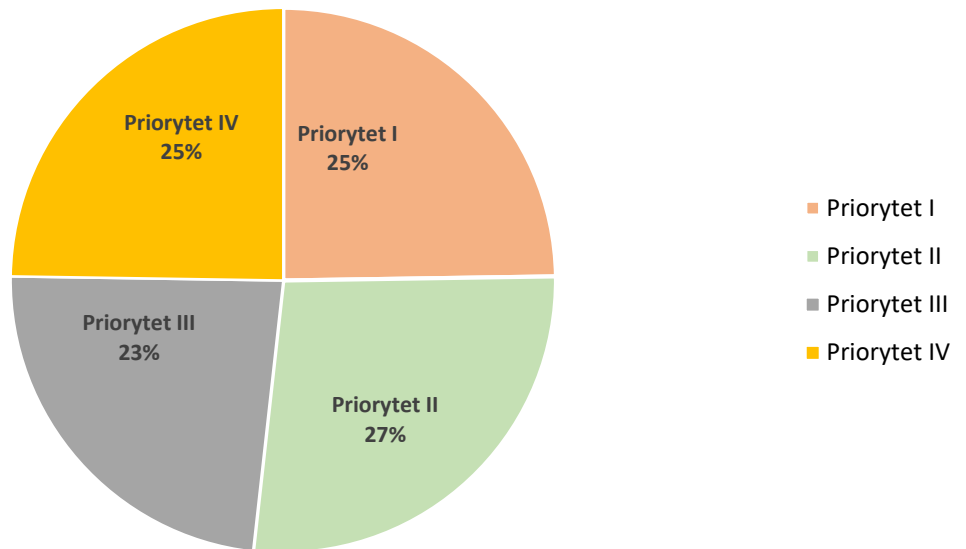
Największa liczba ofert została dofinansowana w Priorytecie II – 84 ofert (27%). W Priorytecie I i IV dofinansowano po 77 ofert (25%, 25%) Najmniej ofert dofinansowano w Priorytecie III – 73 ofert, co stanowiło odpowiednio 23% wszystkich ofert.

Wykres 18. Oferty dofinansowane w podziale na Priorytety

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

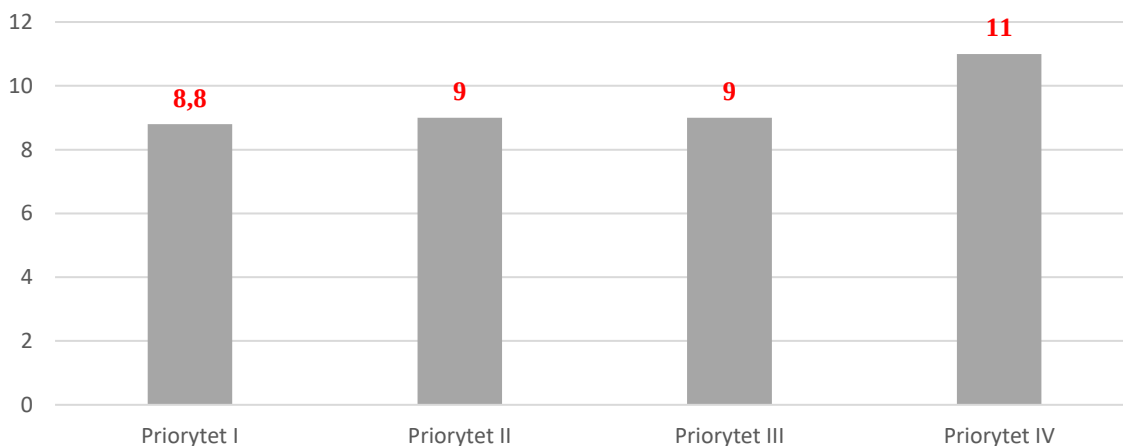
Wykres 19. Oferty dofinansowane w podziale na priorytety w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Na dofinansowanie ofert w Priorytecie I przeznaczono 8,8 mln zł, w Priorytecie II 9,0 mln zł, w Priorytecie III 9,0 mln zł, natomiast w Priorytecie IV 11,0 mln zł.

Wykres 20. Kwota dofinansowania z podziałem na Priorytety (w mln zł)

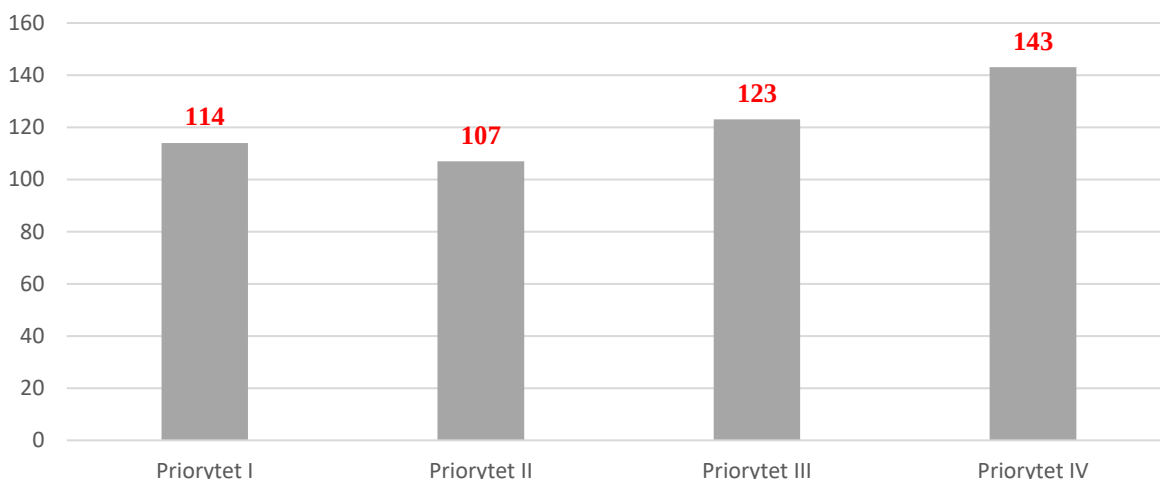

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Średnia wartość dofinansowania przypadająca na jeden projekt była najwyższa w Priorytecie IV (143 tys. zł), natomiast najniższa w Priorytecie II (107 tys. zł). W I

Priorytecie organizacje otrzymały dotację w średniej wysokości 114 tys. zł, a w III Priorytecie 123 tys. zł.

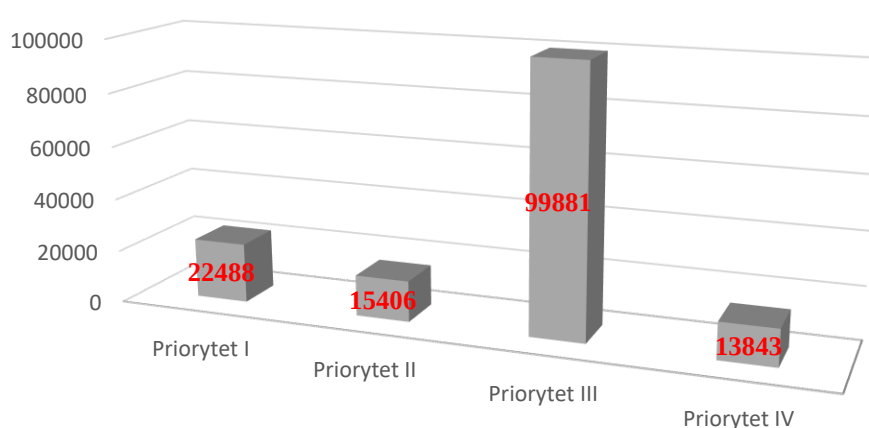
Wykres 21. Średnia wartość dofinansowania w poszczególnych Priorytetach przypadająca na na jeden projekt (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Wśród uczestników (beneficjentów ostatecznych) najwięcej 99811 osób, tj. 65,9% brało udział w działaniach III Priorytetu. Liczebność uczestników (beneficjentów ostatecznych) wśród pozostałych Priorytetów kształtowała się w następujący sposób: Priorytet I – 22488 osób (14,8%), Priorytet II – 15406 osób (10,2%), Priorytet IV – 13843 (9,1%).

Wykres 22. liczba uczestników (beneficjentów ostatecznych) w podziale na Priorytety

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

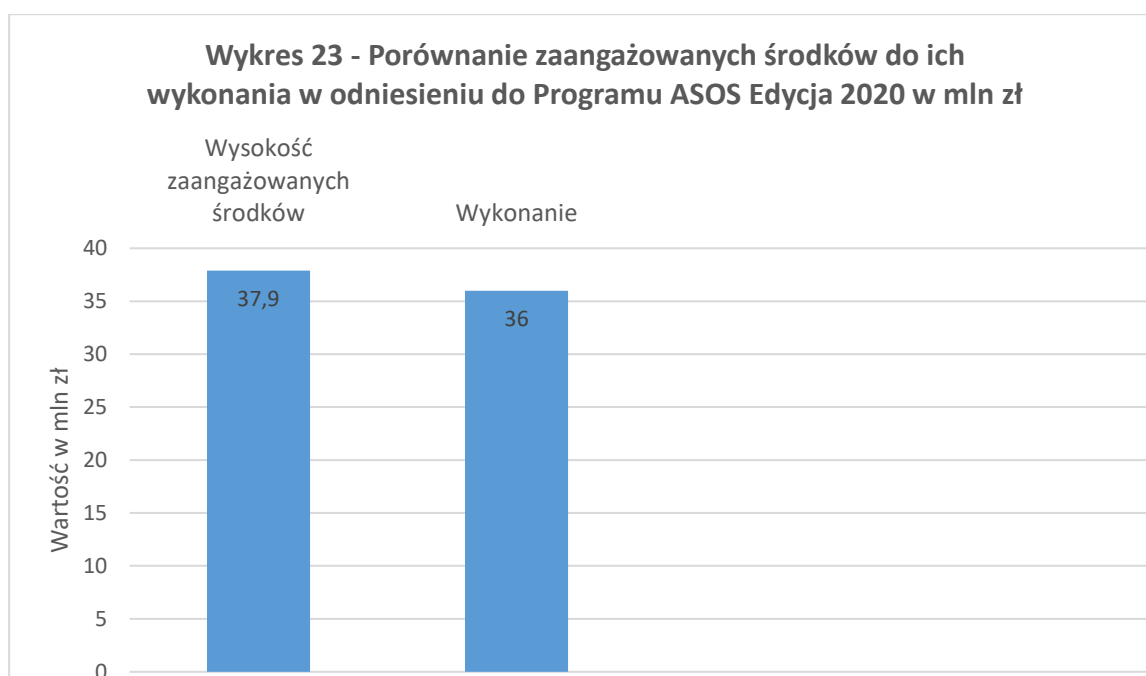
5. Podmioty dofinansowane ze względu na wybrany priorytet i kierunek działań – na podstawie złożonych ofert.

Priorytet	Kierunek działań	ASOS edycja 2020	
		Liczba ofert	Kwota dotacji w zł
Priorytet I - Edukacja osób starszych	1. Zajęcia edukacyjne z zakresu różnych dziedzin (m.in. prawo, gospodarka, zdrowie, w tym profilaktyka zdrowotna, sport, turystyka, edukacja, wizyty studyjne, języki obce, umiejętności interpersonalne, nowe technologie), programy edukacyjne i warsztaty o starzeniu, osobach starszych i aktywnym starzeniu.	67	7 844 065,00
	2. Zajęcia przygotowujące do usług wolontariackich.	2	217 529,00
	3. Kształcenie opiekunów.	3	266 060,00
	4. Promowanie wolontariatu kompetencji.	0	0,00
	5. Promocja oferty edukacyjnej wśród osób starszych.	5	479 040,00
Priorytet II - Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową	1. Aktywność społeczna, w tym wolontariat osób starszych.	11	1 428 600,00
	2. Aktywność fizyczna osób starszych, aktywność turystyczno-rekreacyjna osób starszych.	34	3 779 655,26
	3. Zajęcia w obszarze kultury i sztuki, w tym angażujące różne pokolenia.	26	2 643 136,00
	4. Budowanie sieci społecznych, w tym wolontariat wewnątrz- i międzypokoleniowy.	10	1 055 880,00
	5. Przeciwdziałanie e-wykluczeniu.	3	310 380,00
Priorytet III - Partycypacja społeczna osób starszych	1. Formy aktywności osób starszych wobec społeczności lokalnych (rozwój społeczeństwa obywatelskiego).	33	3 801 954,00
	2. Aktywność wspierająca uczestnictwo i integrację w życiu społecznym/publicznym.	26	3 450 285,16
	3. Sieć pomocowo-informacyjna (budowanie pozytywnego wizerunku starości, pomoc obywatelska).	8	1 049 449,00
	4. Aktywna obecność w procesie tworzenia i funkcjonowania grup obywatelskich oraz organizacji pożytku publicznego.	6	680 775,66

Priorytet	Kierunek działań	ASOS edycja 2020	
		Liczba ofert	Kwota dotacji w zł
Priorytet IV - Usługi społeczne dla osób starszych (usługi zewnętrzne)	1. Szkolenia dla wolontariuszy i opiekunów (z zakresu pomocy osobom starszym).	11	1 478 418,00
	2. Wspieranie różnych form samopomocy.	5	821 599,96
	3. Wspieranie rodzin w opiece nad osobą starszą poprzez rozwój usług opartych na działalności wolontariuszy.	2	148 550,00
	4. Rozszerzanie dostępności do usług społecznych m.in. opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, poradniczo-doradczych, sportowych i turystycznych.	59	8 582 519,02

6. Wykonanie finansowe Programu ASOS, Edycja 2020 w kontekście niekorzystnej sytuacji epidemicznej w Polsce

Ze względu na niekorzystną sytuację epidemiczną, jaka zaistniała w Polsce począwszy od marca 2020 r. (Covid-19) wykonanie wszystkich projektów realizowanych w edycji 2020 r. wyniosło niecałe 36 mln zł wobec kwoty 37,9 mln zł na jaką łącznie opiewała wartość realizowanych projektów.

W sytuacji zagrożenia epidemicznego część planowanych działań przez realizatorów projektów została ze względu na bezpieczeństwo uczestników zrealizowana w formule on-line, o ile było to możliwe. Natomiast w przypadku braku możliwości

realizacji części działań w alternatywnej formule zostały one zredukowane lub odwołane. Dotyczyło to szczególnie czwartego kwartału 2020 r. Przełożyło się to na konieczność zwrotu przez podmioty, realizujące projekty w ramach edycji 2020 Programu ASOS, niewykorzystanych środków. Wpłynęło to w istotny sposób na wykonanie Programu ASOS edycji 2020 w wymiarze finansowym, w postaci niewykorzystania przez podmioty realizujące projekty, łącznie blisko 2 mln zł przekazanych na realizację ww. programu.

7. Wydatki dotyczące Programu ASOS, Edycja 2020 w ujęciu klasyfikacji budżetowej

W 2020 r. zgodnie z treścią *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* na dotacje celowe przeznaczonych było 38 mln zł, które znajdowały się w budżecie państwa (część 44 – Zabezpieczenie społeczne, dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, rozdział 85395 Pozostała działalność, układ zadaniowy 13.1.4.1 – Wspieranie aktywnego starzenia się).

Organizacje pozarządowe i inne podmioty uprawnione działające na rzecz osób starszych, otrzymały dotacje w wysokości 20 – 200 tys. zł.

W 2020 r. wykorzystano kwotę w wysokości 37 857 866,06 zł (wyplacone dotacje).

Wykonanie wydatków wg. klasyfikacji budżetowej wyniosło 35 987 466,87 zł. w następującym podziale określonym poniżej:

Tabela 2. Klasyfikacja budżetowa cz. 44 ASOS – wykonanie wydatków.

Lp.	Klasyfikacja budżetowa	Wykonanie w zł
1	853 85395 2810 ASOS 2020 (dotacje dla fundacji)	12 516 951,94
2	853 85395 2820 ASOS 2020 (dotacje dla stowarzyszeń)	20 199 583,20
3	853 85395 2830 ASOS 2020 (dotacje dla pozostałych jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych)	3 270 931,73
X	Razem	35 987 466,87

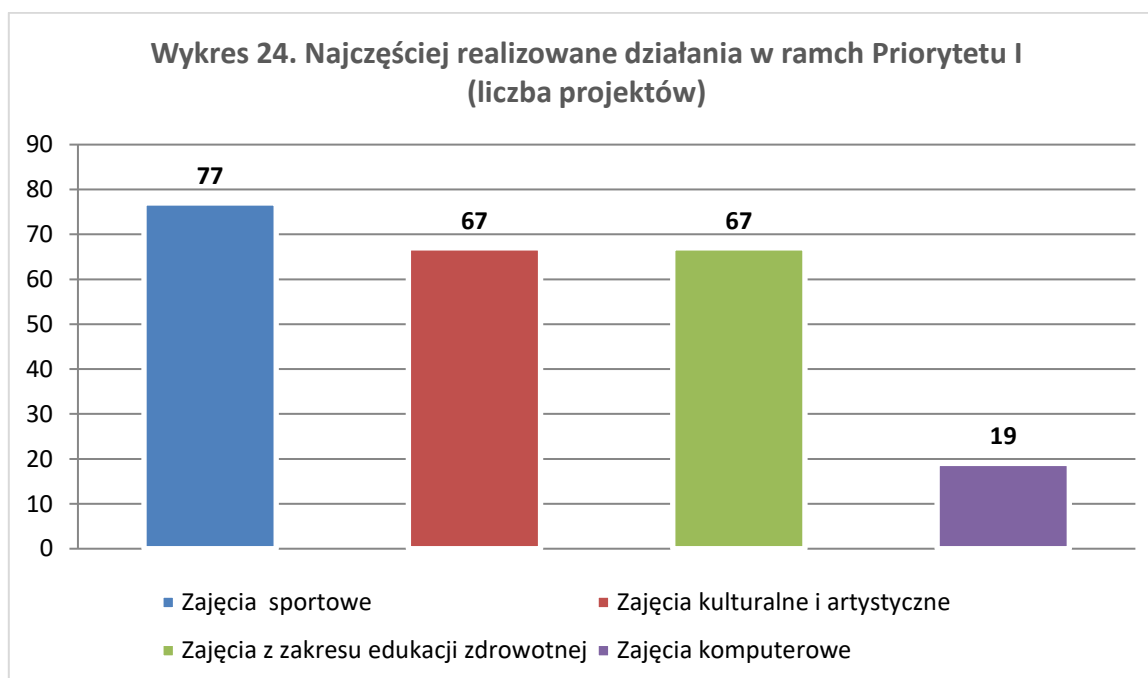
Źródło: opracowanie własne (na podstawie danych Departamentu Budżetu, MRiPS).

VII. Przykłady działań zrealizowanych w ramach Edycji 2020 Programu ASOS

1. Priorytet I Edukacja osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu I Edukacja osób starszych** należały:

- **zajęcia kulturalne i artystyczne** - (takie jak np.: rękodzieło, na które składało się: decoupage, haft ręczny, szydełkowanie, filcowanie, zajęcia z malarstwa, carvingu, zajęcia florystyczno-botaniczne; a także inne rodzaje zajęć artystycznych w tym, zajęcia teatralne, muzyczne i literackie, zajęcia z fotografii);
- **zajęcia sportowe** - (m.in.: nordic walking, gimnastyka, basen, aqua aerobik, pilates, samoobrona, joga, tai-chi);
- **zajęcia komputerowe** - (w tym: obsługa komputerów na różnych poziomach począwszy od włączania komputerów, poprzez podstawowe programy komputerowe, obsługa przeglądarek internetowych, komunikatora internetowego Skype, podstawowych edytorów tekstowych typu Word i Excel aż po obsługę portali społecznościowych, zakupy w Internecie czy bankowość internetową);
- **zajęcia z zakresu edukacji zdrowotnej** (np. wykłady, szkolenia, spotkania z lekarzami, pielęgniarkami dietetykami związane z takimi tematami jak: dietetyka, pierwsza pomoc, choroby wieku dojrzałego itp.);

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Przykładem projektu w ramach Priorytetu I, obejmującego szereg różnorodnych działań było zadanie pn. „Jesienne aktywności seniorów” zrealizowane przez Stowarzyszenie "Kobiety Gminy Grodzisko Dolne" (województwo podkarpackie), w ramach, którego grupa 60 seniorów uczestniczyła m.in. w:

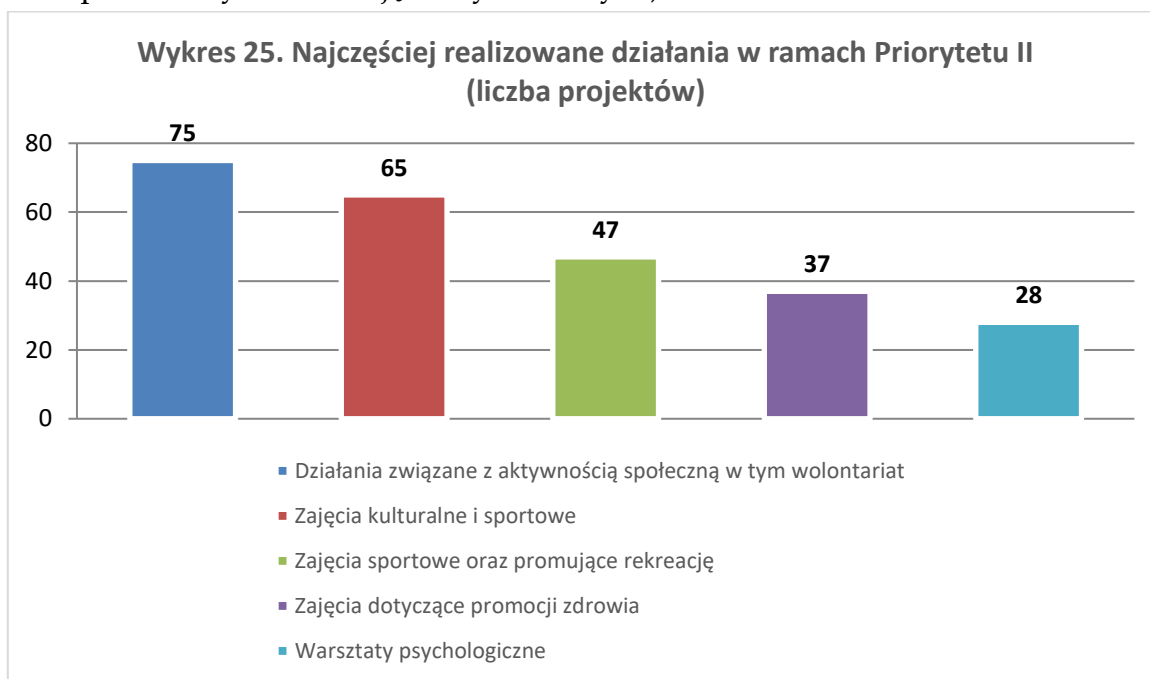
- warsztatach z psychologiem na temat rozwijania społecznych i emocjonalnych umiejętności seniorów i zapobiegania chorobom ośpennym, radzeniu sobie ze stresem i niepokojem w czasie pandemii Covid-19, w tym w trudnym okresie izolacji domowej, rozpoznawania i nazywania emocji,
- wykładach i warsztatach ze zdrowego żywienia przeprowadzonych przez doświadczonego kucharza i dietetyka w ilości 40 godzin. W ramach tego działania odbyło się 4 godziny wykładów i 36 godzin zajęć praktycznych,
- warsztatach ruchowych dla Seniorów w ilości 15 godzin. Odbyły się one z przestrzeganiem zasad mających na celu przeciwdziałanie pandemii Covid-19 przy wykorzystaniu tzw. "grzybka" przy Remizie OSP w Grodzisku Dolnym na wolnym powietrzu, a nie w sali gimnastycznej,
- zajęciach na basenie m.in. aqua-aerobik,
- kursie obsługi komputera i telefonów komórkowych, który był przeprowadzony w ilości 13 spotkań po 2 godziny w sali komputerowej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym,
- wyjeździe integracyjno-edukacyjnym do Warszawy. Zwiedzanie miasta odbyło się spacerem : Trakt Królewski, Zamek Królewski, Łazienki Królewskie, Pałac na Wyspie, Stadion Narodowy (taras widokowy), Świątynia Opatrzności Bożej oraz Wilanów -Pałac, park.

2. Priorytet II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową osób starszych** należały:

- **zajęcia kulturalne i artystyczne** (np. wyjścia do teatru, filharmonii, zajęcia z rękodzieła: decoupage, ceramika, zajęcia muzyczne, taneczne) oraz dotyczące lokalnych zwyczajów i tradycji;
- **zajęcia sportowe oraz promujące rekreację turystyczną** (najczęściej były to międzypokoleniowe zajęcia z nordic walking, fitness, aerobik, aktywności na basenie, pilates, a także wycieczki edukacyjno-krajoznawcze);
- **działania promujące aktywność społeczną, w tym wolontariat** (projekty z tego obszaru najczęściej dotyczyły animacji lokalnej, organizacji kawiarenek obywatelskich oraz zajęć edukacyjnych dla seniorów z obszarów takich jak: wolontariat, funkcjonowanie organizacji pozarządowych czy też angażowanie się w inicjatywy lokalne);

- **warsztaty z zakresu promocji zdrowia** (np. warsztaty zdrowego żywienia, warsztaty kulinarne, treningi zdrowego trybu życia, prozdrowotne sposoby spędzania wolnego czasu);
- **warsztaty psychologiczne** (najczęściej dotyczyły one psychoedukacji, treningów interpersonalnych oraz zajęć antystresowych).

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Przykładem projektu w ramach Priorytetu II, obejmującego szereg różnorodnych działań było zadanie pn. „Aktywizacja seniorów na terenie gminy Telatyn” zrealizowane przez Koło Gospodyń Wiejskich w Nowosiólkach (województwo lubelskie), w ramach, którego grupa 92 uczestników w tym 62 seniorów uczestniczyła m.in. w:

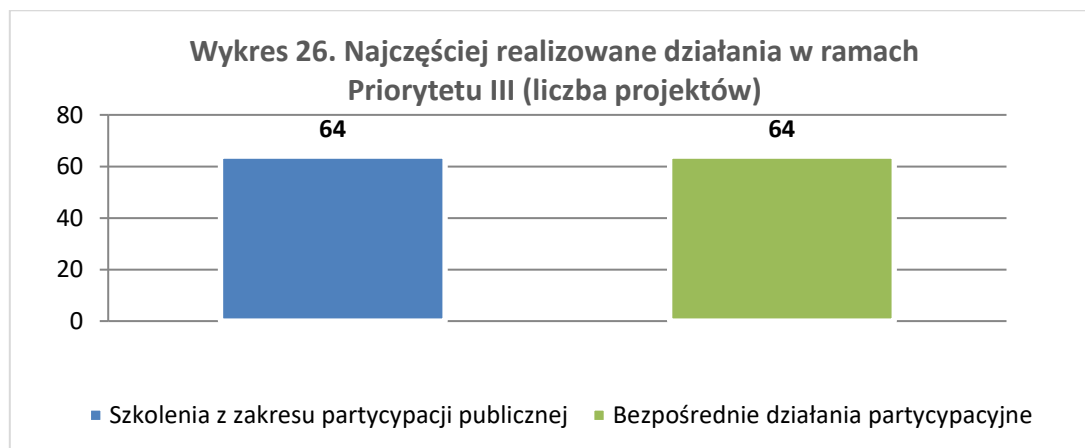
- wewnątrzpokoleniowym rajdzie pieszym seniorów;
- Letnim Rajdzie Międzypokoleniowym „Poznajemy nasz region”;
- Międzypokoleniowych warsztatach rękodzielniczych „Nasze choinki” w formie on-line. Ze względu na ograniczenia związane z Covid-19, zostały zmienione na formę on-line. Każdy z uczestników otrzymał płytkę CD z filmikiem instruktażowym lub mógł skorzystać z filmiku umieszczonego na platformie.
- „Warsztatach rękodzielniczych z motywem świątecznym” . Pierwotnie planowana była organizacja spotkania Bożonarodzeniowego z wystawieniem Jasełek. Ze względu na ograniczenia Covid-19, panie z Koła Gospodyń Wiejskich wykonały 64 medaliony, które rozwiozły seniorom uczestniczącym w projekcie w ramach pracy społecznej;

- zajęciach składających się z elementów gimnastyki i tańca;
- spotkaniach seniorów w ramach Plenerowych warsztatów komunikacji wewnątrzpokoleniowej „Senior dla Seniora”;
- warsztatach stylistycznych „Odczaruj jesień życia”;
- międzypokoleniowym rajdzie rowerowym;
- warsztatach kulinarnych „Akademia smaku”;
- warsztatach rękodzieła artystycznego – „Akademia sztuki”;
- dwóch wyjazdach krajoznawczo–turystycznych „Poznajemy nasz kraj”: Kraków-Łagiewniki- Zakopane i Częstochowa-Ogrodzieniec;
- międzypokoleniowych warsztatach ceramiki i garncarstwa.

3. Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu III Partycypacja społeczna osób starszych** należały:

- **szkolenia z zakresu partycypacji publicznej** (zarówno wyjazdowe jak i miejscowe, takie jak: animacja lokalna, wolontariat, uczestnictwo w konsultacjach społecznych, przygotowywanie projektów społecznych, wykorzystanie inicjatywy lokalnej, a także organizacja spotkań seniorów z władzami lokalnymi, na których poruszano problematykę uczestnictwa osób starszych w życiu publicznym);
- **prowadzenie bezpośrednich działań partycypacyjnych włączających osoby starsze** (w tym: realizacja inicjatyw lokalnych, przygotowywanie projektów do lokalnych edycji budżetu obywatelskiego, przygotowywanie lokalnych strategii i dokumentów z zakresu polityki społecznej wobec osób starszych, prowadzenie kawiarenek obywatelskich i punktów konsultacji społecznych, organizowanie wydarzeń i imprez skierowanych do osób starszych).

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Przykładem zadania obejmującego działania w obszarze aktywności społecznej był projekt pt. „Szkoła Liderów Trzeciego Wieku”, zrealizowany przez Wodzisławski Uniwersytet Trzeciego Wieku w Wodzisławiu Śląskim (województwo śląskie), w ramach którego 148 seniorów uczestniczyło m.in. w:

- sześciu seminariach, podczas których dyskutowane były zagadnienia, dotyczące różnych form udziału osób starszych w procesach partycypacyjnych. Seminaria dotyczyły następujących tematów:
 1. Moja trudna miłość do Śląska.
 2. Działania partycypacyjne w architekturze dedykowanej osobom starszym.
 3. Jak być bohaterem: co to jest zero waste i jak je wprowadzić w domu?
 4. Niech niosą cię marzenia na skrzydłach aniołów.
 5. Cholesterol - jak naprawdę chronić się przed miażdżycą (online).
 6. Psychiatria i psychoterapia - fakty i mity (online).
- wizycie studyjnej, która odbyła się w Wałbrzychu podczas której seniorzy zapoznali się z działalnością wałbrzyskich stowarzyszeń senioralnych w tym Stowarzyszenia „Radość Życia”, Sudeckiego Uniwersytetu III Wieku w Wałbrzych i wzięli udział w warsztatach dotyczących budowania relacji międzypokoleniowych;

Ponadto w ramach projektu zorganizowano:

- konkurs na kampanię partycypacyjną, kształtującą pozytywne postrzeganie starości w społeczeństwie,
- dni Wodzisławskiego Seniora – „Wodziralia”

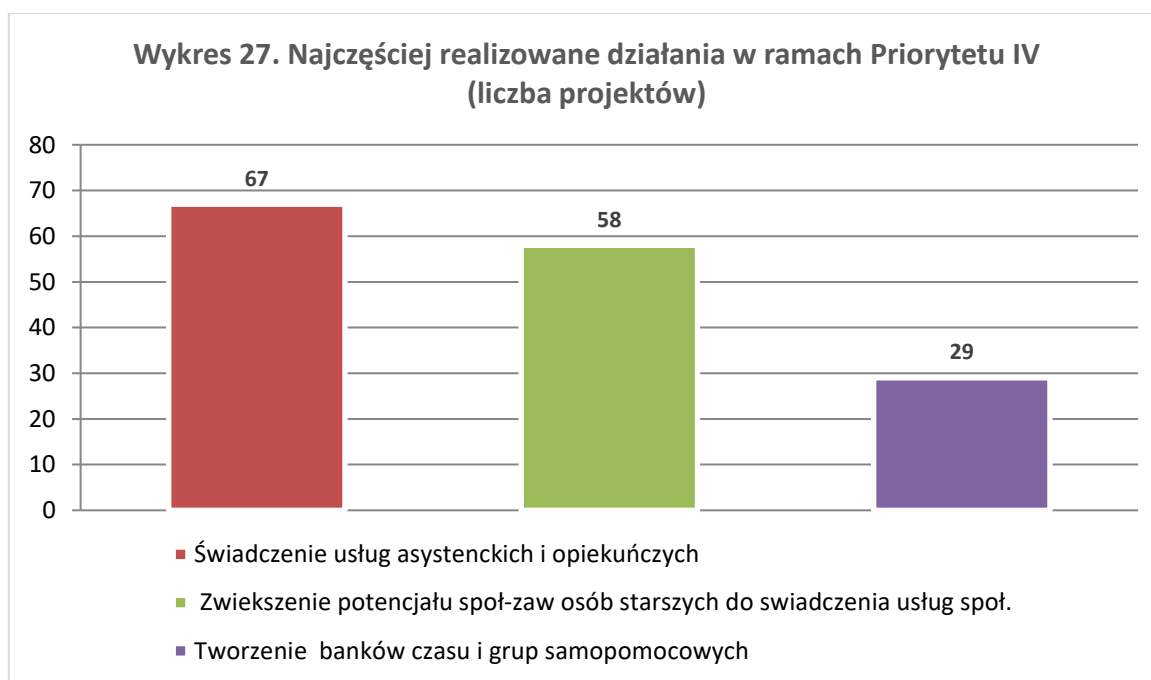
W ramach wydarzenia odbyły się zajęcia rekreacyjne (spacer nordic walking, rozgrywki w bule, tenis stołowy, taniec zumba), występy zespołów artystycznych oraz wykłady. Słuchacze WUTW wysłuchali następujących prelekcji:

 1. Uzdrowiająca moc snu. Jak wyspać się i być zdrowym?
 2. Serce i układ krążenia. Spotkanie z lekarzem.
 3. 7 Filarów Dobrostanu Seniora.
 4. Zapachy natury, czyli jak pozyskujemy olejki eteryczne.
 5. Trudne trio - umieranie, śmierć, żałoba.
- realizację zwycięskich kampanii partycypacyjnych kształtujących pozytywne postrzeganie starości w społeczeństwie.
- śniadanie z władzami miasta, podczas którego rozmawiano o problemach środowiska seniorskiego.

4. Priorytet IV Usługi społeczne dla osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu IV Usługi społeczne dla osób starszych** należały:

- **zwiększenie potencjału społeczno-zawodowego osób starszych do świadczenia usług społecznych** (tematyka realizowanych projektów dotyczyła między innymi: technik pielęgnacji osoby chorej, kursów pierwszej pomocy przedmedycznej, rehabilitacji w środowisku domowym pacjenta, żywienia osób niesamodzielnych, planowania racjonalnego budżetu domowego, likwidacji barier funkcjonalnych, świadczenia usług na rzecz osób z zespołami otępiennymi);
- **świadczenie usług asystenckich i opiekuńczych** (najczęściej było to: wsparcie asystenta osoby starszej (m.in. pomoc w czynnościach domowych i osobistych, wspólne wyjścia na cmentarz, do lekarza, po zakupy, na różne atrakcje kulturalne, wspólne spotkania i rozmowy), usługi pielęgnacyjne i opiekuńcze, poradnictwo psychologiczne i społeczne);
- **tworzenie banków czasu i grup samopomocowych** (w tym także szkolenia dla lokalnych liderów, warsztaty psychologiczne przygotowujące do świadczenia samopomocy oraz edukacja społeczna).

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS).

Przykładem zadania dotyczącego działania w przedmiotowym obszarze był projekt pt. „Usługi asystenckie i opiekuńcze dla seniorów z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania”, zrealizowany przez Fundację Pomocy Młodzieży i Dzieciom Niepełnosprawnym "Hej, Koniku!" (województwo mazowieckie), w ramach którego 40 seniorów objętych było usługami asystenckimi i opiekuńczymi w tym m.in. dotyczącymi

- pomocy w poruszaniu się po mieście,
- wspierania seniora w załatwianiu spraw urzędowych,
- wspierania i umożliwienia seniorom dojazdu na rehabilitację, wizyty lekarskie,
- wykonywania ćwiczeń pamięciowych z seniorem (ćwiczących pamięć i koncentrację),
- zapewniania kontaktów z otoczeniem.

5. Informacja dotycząca kryteriów strategicznych obowiązujących w ramach otwartego konkursu ofert ASOS Edycja 2020

Określono następujące kryteria strategiczne dla poszczególnych priorytetów:

- Priorytet I - Projekt zakładający edukację nieformalnych opiekunów osób starszych;
- Priorytet II - Projekt realizowany w partnerstwie formalnym z Dziennym Domem/Klubem „Senior+”;
- Priorytet III - Projekt zakładający kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie;
- Priorytet IV - Projekt zakładający świadczenie usług asystenckich i opiekuńczych dla osób starszych o ograniczonej samodzielności w miejscu zamieszkania.

Podsumowanie Programu ASOS Edycja 2020

W sytuacji zakończenia lub ograniczenia pracy zawodowej związanej z osiągnięciem wieku emerytalnego ważne jest podejmowanie przez seniorów zarówno aktywności społecznej, jak i edukacyjnej.

Jednym z głównych założeń Programu ASOS była idea zwiększenia aktywności społecznej osób starszych, która jest istotnym elementem realizacji koncepcji aktywnego i zdrowego starzenia się.

Program ASOS oferował seniorom skorzystanie z szerokiego wachlarza działań, które umożliwiają poszerzenie wiedzy, nabywanie nowych umiejętności czy też dają możliwość podejmowania aktywności na rzecz społeczności lokalnych, również w formie wolontariatu. W ramach Programu ASOS realizowane są także działania zwiększające dostęp do usług społecznych oraz wspierające idee samopomocy i samoorganizacji.

W edycji 2020 złożono łącznie 1 795 ofert, z czego przyjęto do realizacji i zrealizowano 311 projektów na łączną kwotę 37,9 mln zł. Zapotrzebowanie zgłaszane przez organizacje wynosiło ponad 179,5 mln zł. W ramach dofinansowanych projektów, na etapie rozstrzygnięcia konkursu, planowanymi działaniami objęto ponad 151,5 tys. beneficjentów ostatecznych (uczestników), w tym 146,4 tys. seniorów 60+.

Po przeprowadzeniu dogłębnej analizy 311 ofert dofinansowanych w ramach Programu ASOS edycji 2020, zaobserwować można, że realizowane projekty związane były najczęściej z takimi kategoriami jak: aktywność ruchowa, aktywność kulturalna rozumiana, jako czynny i bierny udział w zajęciach kulturalnych, walka z wykluczeniem informatycznym poprzez edukację z obsługi komputerów oraz Internetu, edukację zdrowotną, psychologiczną, prawną i społeczną oraz integrację poprzez udział seniorów w różnego rodzaju wydarzeniach, takich jak: konferencje, bale czy bardzo popularne wyjazdy do dużych miast i w miejsca atrakcyjne turystycznie.

Działania aktywizacyjne, integracyjne i edukacyjne uzupełniane były przez projekty realizowane w ramach Priorytetu IV - Usługi społeczne dla osób starszych. W ramach tego obszaru najczęściej realizowane były zadania związane z tworzeniem banków czasu, grup samopomocowych, centrów usług dla osób starszych, a także ze zwiększeniem potencjału społeczno-zawodowego osób starszych do świadczenia usług społecznych oraz samym świadczeniem usług asystenckich i opiekuńczych.

Z powyższego jednoznacznie wynika, iż działania realizowane w ramach projektów dofinansowanych w konkursie Programu ASOS bezpośrednio wpisują się w działania zwiększające aktywność społeczną, kulturalną, edukacyjną, sportową itp. osób starszych w Polsce, a także w kategorię uczenia się przez całe życie.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia spójności Programu ASOS z realizowaną polityką społeczną wobec osób starszych oraz bieżącymi politykami

publicznymi, w edycji 2020 ww. Programu ustalone zostały kryteria strategiczne, które zawierały preferencje dotyczące określonych typów projektów (w edycji 2020 r. obowiązywały kryteria analogiczne jak w edycji 2019).

W ramach poszczególnych Priorytetów premiowane były projekty zawierające działania edukacyjne mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych (Priorytet I), zakładające realizację zadania w partnerstwie formalnym z Dziennym Domem/Klubem „Senior+” (Priorytet II), przewidujące wsparcie osób starszych w rzecznictwie swych interesów oraz w zrzeszaniu się (Priorytet III) oraz zakładające świadczenie usług asystenckich i opiekuńczych dla osób starszych o ograniczonej samodzielności (Priorytet IV).

Przeprowadzenie kontroli realizacji zadania publicznego oraz sposobu wykorzystania dotacji przez organizacje realizujące zadania w ramach Programu ASOS pozwoliło na wykluczenie ryzyka naruszeń powstających po stronie realizatora zadań publicznych w ramach tego Programu.

Podsumowując, realizacja Programu ASOS edycja 2020 przyczyniła się w znacznym stopniu do osiągnięcia celów Programu, a co za tym idzie – do poprawy jakości i poziomu życia ponad 146,4 tysięcy osób starszych w Polsce poprzez aktywność społeczną, wobec czego za celowe uznano stworzenie nowego programu w kolejnych latach (ostatnia edycja Programu ASOS przewidziana była na 2020 rok) przeznaczonego dla środowiska seniorów.

W związku z tym, że w 2020 r. realizowana była ostatnia edycja Programu ASOS równolegle trwały prace nad programem rządowym promującym aktywność osób starszych, który miał zastąpić Program ASOS począwszy od 2021 roku.

W dniu 16 listopada 2020 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 167 w sprawie ustanowienia programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych "Aktywni+" na lata 2021-2025 (M.P. z 2020 r. poz. 1125).

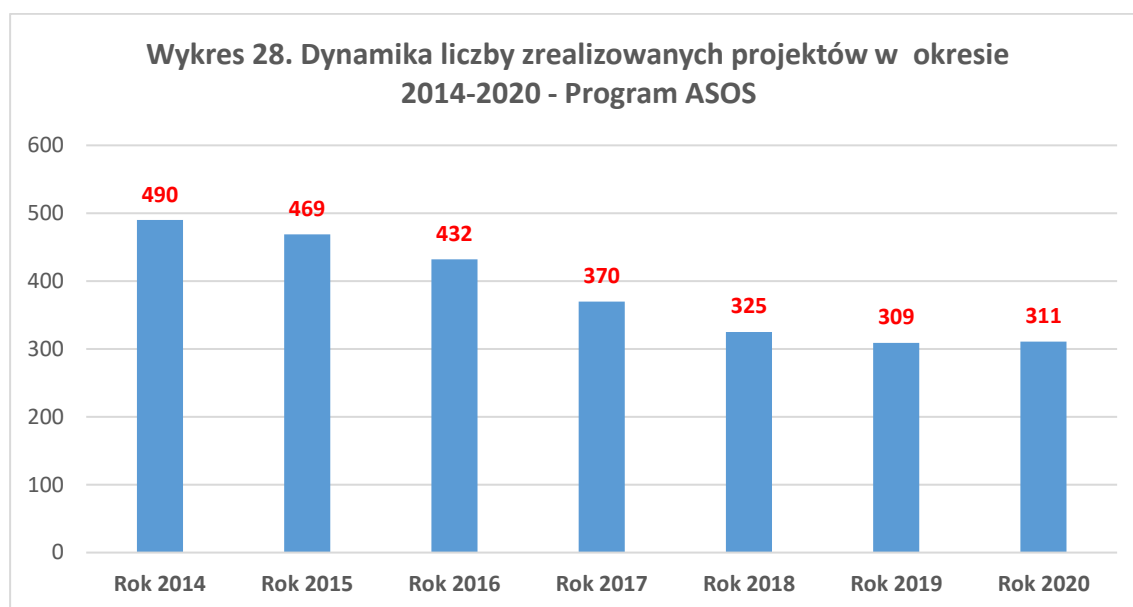
Pierwsza edycja konkursu ww. Programu realizowana jest w 2021 roku.

Podsumowanie Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (Edycje 2014-2020) – wybrane aspekty

W edycjach 2014-2020 otwartego konkursu ofert w ramach Programu ASOS do dofinansowania przyjęto i zrealizowano 2706 projektów na łączną kwotę 265,9 mln zł. W ramach dofinansowanych projektów (cztery priorytety) objęto wsparciem prawie 1,4 mln uczestników (beneficjentów ostatecznych) w tym ponad 1,3 mln seniorów - beneficjentów ostatecznych.

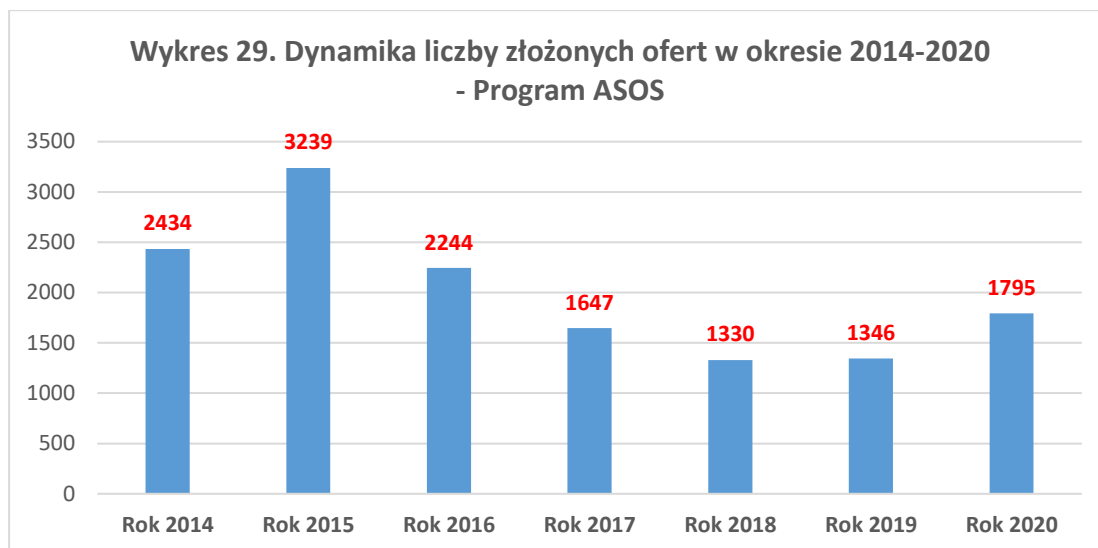
Poniżej przedstawione zostały wybrane zagregowane przekrojowe dane podsumowujące siedem zrealizowanych edycji Programu ASOS w okresie 2014-2020.

Najwięcej projektów zostało zrealizowanych w trzech pierwszych edycjach konkursu w latach 2014-2016 – odpowiednio 490, 469 i 432 projektów. We wszystkich tych latach liczba zrealizowanych projektów przekraczała 400; w 2014 r. prawie 500. W latach 2017-2020 zrealizowano odpowiednio 370, 325, 309 i 311 projektów.

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS)

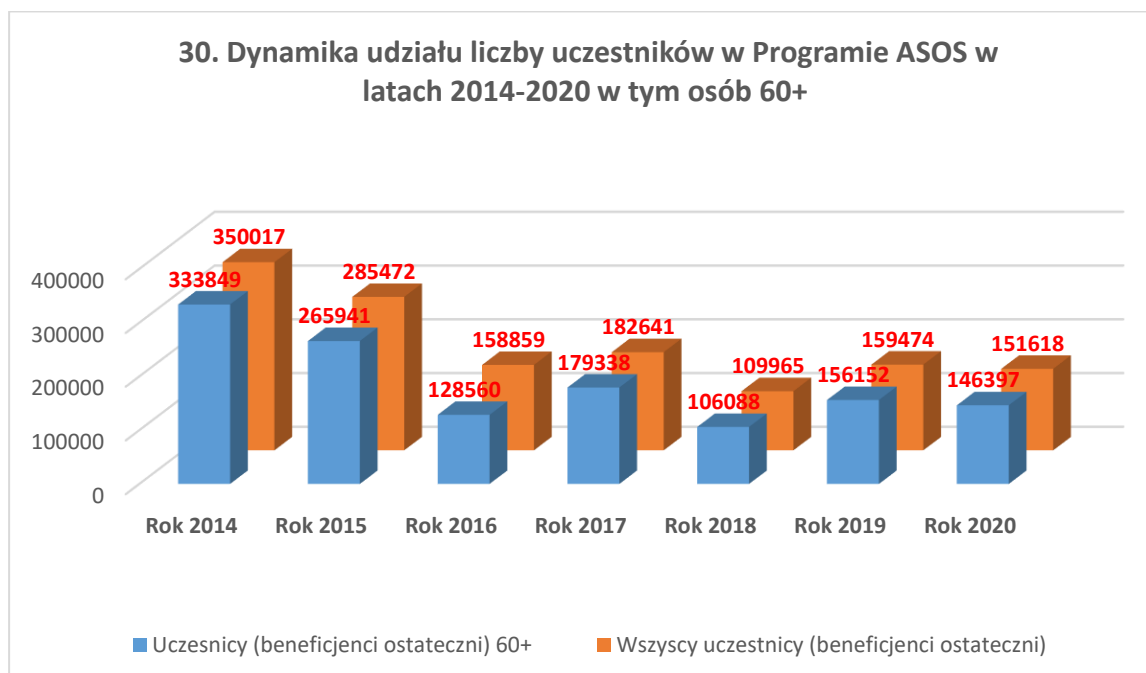
Należy zauważyć duże zainteresowanie konkursem na przestrzeni kolejnych edycji. Najwięcej organizacji/institucji aplikowało w konkursie w latach 2014–2016: odpowiednio 2434 w 2014 r., 3239 w 2015 r. i 2244 w 2016 r. W kolejnych latach zainteresowanie konkursem było nieco mniejsze. Odpowiednio w latach 2017-2020 liczba złożonych ofert kształtowała się na następującym poziomie: 2017 r. – 1647, 2018 r. – 1330, 2019 r. – 1346, 2020 r. – 1795. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w 2020 r., w ostatniej edycji Programu ASOS zanotowano istotny wzrost złożonych ofert w porównaniu z okresem 2017-2019, czyli nastąpiło wyraźne odwrócenie trendu spadkowego i ponowny wzrost zainteresowania konkursem.

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRiPS)

W latach 2014–2020 w ramach Programu ASOS w zrealizowanych projektach udział wzięło 1 398 046 uczestników (beneficjentów ostatecznych) w tym 1 316 325 seniorów – osób 60+. Liczba uczestników kształtowała się na poziomie od 350 017 osób (największa wartość w 2014 r.) do 109 965 osób (najmniejsza wartość w 2018 r.).

Analogicznie w kategorii seniorów najwięcej osób uczestniczyło w projektach Programu ASOS w 2014 r. – 333 849 osób, a najmniej w 2018 r. – 106 088 osób.

Wyniki badania ewaluacyjnego realizacji Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 jednoznacznie wskazują, że udział w projektach gwarantował seniorom poczucie sensu i zachęcał do regularnego uczestnictwa w życiu społeczności. Bardzo często w wyniku działań podejmowanych w ramach dofinansowywanych projektów seniorzy poprawiali swoje kompetencje społeczne, stan zdrowia pod względem psychologicznym, co przekładało się na ich ogólne zdrowie i satysfakcję z życia. Dzięki poprawie kondycji psychofizycznej osoby starsze były dużo bardziej przygotowane do pełnienia ważnych ról społecznych (np. w relacji ze swoją rodziną czy sąsiedztwem). Jednocześnie zajęcia w grupie powodowały, że seniorzy mogli brać udział w działaniach, które w pojedynkę byłyby niemożliwe do realizacji. Brak dostępu do transportu, trudność w opanowaniu pracy z komputerem w Internecie czy odpłatność niektórych atrakcji powodowała, że samodzielne podejmowanie aktywności społecznych, poza domem w ramach wolnego czasu bywało bardzo utrudnione.

W związku z realizowanym Programem ASOS w latach 2014–2020 wypracowane zostały rekomendacje dotyczące m.in. zintensyfikowania działań w zakresie:

- rozwijania aktywnych form spędzania czasu wolnego przez seniorów,
- promowania wolontariatu w środowisku senioralnym,
- zwiększania kompetencji cyfrowych wśród seniorów,
- zmiany postaw w społeczeństwie w zakresie odbierania starości w pozytywny sposób,
- promowania współpracy międzypokoleniowej.

Mając na uwadze przedstawione powyżej rekomendacje należy stwierdzić, że znalazły one odzwierciedlenie w Programie „Aktywni+”, który od 2021 r. realizowany jest przez MRiPS.

Powyższy program, który został skierowany do środowiska seniorskiego jest w dużej mierze kontynuacją Programu ASOS i oparty jest na dokumencie przyjętym uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ (M. P. poz. 1169).

Program Aktywni+ realizowany jest w czterech priorytetach:

1. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA (zwiększenie udziału osób starszych w aktywnych formach spędzania czasu wolnego; wspieranie seniorów mniej samodzielnych i ich otoczenia w miejscu zamieszkania; rozwijanie wolontariatu osób starszych w środowisku lokalnym; wzrost zainteresowania i zaangażowania osób starszych w obszarze rynku pracy).

2. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA (wzmocnienie samoorganizacji środowiska osób starszych; zwiększenie wpływu osób starszych na decyzje dotyczące warunków życia obywateli).

3. WŁĄCZENIE CYFROWE (zwiększanie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami i korzystania z nowych mediów przez osoby starsze; upowszechnianie i wdrażanie rozwiązań technologicznych sprzyjających włączaniu społecznemu i bezpiecznemu funkcjonowaniu osób starszych).

4. PRZYGOTOWANIE DO STAROŚCI (wzmacnianie trwałych relacji międzypokoleniowych; kształtowanie empatycznych postaw wobec osób starszych oraz upowszechnianie pozytywnego wizerunku starości; zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych).

Głównym celem Programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021-2025 jest zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Na Program „Aktywni+” w każdym roku jego funkcjonowania przeznaczono 40 mln złotych – łącznie 200 mln złotych na działania i inicjatywy aktywizujące seniorów w latach 2021–2025.

Stanowi to gwarancję kontynuacji zróżnicowanych działań na rzecz środowiska seniorskiego po zakończeniu realizacji Programu ASOS w latach 2014–2020.